

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Michaela Bogarová

Etická výchova na základní škole v Dubu nad Moravou

Olomouc 2024

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Hubálek, PhD.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Etická výchova na základní škole v Dubu nad Moravou*“ zpracovala samostatně pouze s použitím literatury a pramenů uvedených v seznamu citované literatury pod vedením Mgr. Tomáše Hubálka, PhD.

V Olomouci, dne 11.6.2024

.....

Bc. Michaela Bogarová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce Mgr. Tomáši Hubálkovi, PhD. za všestrannou pomoc, množství cenných a inspirativních rad, podnětů, doporučení, připomínek a zároveň za velkou trpělivost při konzultacích poskytnutých ke zpracování této práce.

Obsah

ÚVOD	5
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 Vymezení etiky jako společenskovední disciplíny	7
1.1 <i>Etika jako společenskovední disciplína .....</i>	7
1.2 <i>Definice Etické výchovy jako pojmu i školního předmětu .....</i>	8
1.3 <i>Základní druhy etiky .....</i>	9
1.3.1 <i>Deskriptivní etika .....</i>	9
1.3.2 <i>Normativní etika .....</i>	9
1.3.3 <i>Metaetika .....</i>	9
1.3.4 <i>Aplikovaná etika .....</i>	10
2 Vývoj etické výchovy na českých školách	11
2.1 <i>Počátky občanského vzdělávání a etické výchovy .....</i>	11
2.2 <i>Aktuální stav Etické výchovy v edukační praxi .....</i>	13
2.3 <i>Důvody pro začlenění etické výchovy do vzdělávacího procesu .....</i>	14
2.4 <i>Vývoj etické výchovy na základní škole v Dubu nad Moravou .....</i>	16
3 Vymezení Etické výchovy dle RVP ZV	19
3.1 <i>Doplňující vzdělávací obory dle RVP ZV .....</i>	19
3.2 <i>Charakteristika Etické výchovy (EtV) .....</i>	19
3.3 <i>Očekávané výstupy Etické výchovy a učivo stanovené dle RVP ZV .....</i>	22
4 Úloha a smysl etické výchovy ve vzdělávacím procesu	26
PRAKTICKÁ ČÁST	29
5 Výzkumné šetření	29
5.1 <i>Metodologie .....</i>	29
5.2 <i>Cíle výzkumu .....</i>	30
5.3 <i>Charakteristika výzkumného prostředí .....</i>	31
5.4 <i>Otázky pro výzkumné šetření a popis výzkumného šetření .....</i>	31
6 Výsledky šetření a jejich komparace	35
6.1 <i>Analýza výzkumného šetření .....</i>	35
6.2 <i>Komparace výzkumného šetření .....</i>	53
6.3 <i>Shrnutí výsledků výzkumného šetření .....</i>	58
ZÁVĚR	61
Seznam použité literatury	63

ÚVOD

Etická výchova představuje zásadní součást vzdělávacích systémů po celém světě a má za úkol podporovat rozvoj morálního uvědomění, etických hodnot a sociálních dovedností u žáků. Její role je stále důležitější v kontextu globálních sociálních změn, technologického pokroku a kulturních posunů, které vyžadují od mladých lidí schopnost orientovat se v komplexním morálním a etickém prostoru.

Zaměřuje se na klíčové aspekty lidského soužití jako jsou spravedlnost, respekt, empatie a zodpovědnost. Cílem je nejenom poskytnout žákům znalosti o morálních a etických teoriích, ale také rozvíjet praktické dovednosti potřebné k rozpoznání a řešení etických dilemat v každodenním životě. Tento předmět by měl žáky vést k tomu, aby dokázali formulovat a obhajovat své názory, respektovat různorodost a rozvíjet schopnost empatie a solidarity.

Výuka etické výchovy se může lišit podle věkové skupiny žáků, kulturního kontextu a specifik školního kurikula. Obsah a metody výuky by měly být adaptovány tak, aby byly relevantní pro životní prostředí a zkušenosti žáků, a zároveň aby podporovaly jejich aktivní účast a kritické myšlení. Interaktivní metody, diskuse, role-playing a projekty zaměřené na řešení skutečných problémů jsou často využívány k tomu, aby studenti mohli lépe pochopit a aplikovat etické koncepty v praxi.

Význam etické výchovy v moderním vzdělávání roste v souvislosti s narůstající potřebou formovat odpovědné a eticky uvědomělé občany, kteří jsou schopni čelit výzvam současného světa. V této době, kdy jsou společenské a kulturní normy neustále redefinovány a kritizovány, etická výchova nabízí prostor pro diskusi, reflexi a kultivaci hlubšího porozumění pro společenské hodnoty a osobní integritu.

V České republice se etická výchova vyvíjí v kontextu širších společenských změn a hraje zásadní roli v edukaci mladých lidí, kteří se mají stát zodpovědnými občany. Diplomová práce, zaměřená na analýzu etické výchovy na základní škole v Dubu nad Moravou, reflektuje tyto trendy a přináší konkrétní pohled na implementaci etických principů v praxi.

Implementace etické výchovy do Školního vzdělávacího programu ZŠ Dub nad Moravou, která začala v roce 2016, představuje významný krok k posílení morálního a sociálního rozvoje žáků. Projekt "Lepší vztahy ve škole – krok k lepšímu životu" inicioval řadu aktivit zaměřených na integraci etické výchovy, včetně adaptačních kurzů, školení pro pedagogy a nákupu vzdělávacích materiálů, což bylo podpořeno dotací. Tento přístup vedl k významnému zlepšení vztahů mezi žáky a pedagogy a položil základy pro etické chování ve školním prostředí.

Od školního roku 2018/2019 byla etická výchova zařazena do učebních plánů jak na prvním, tak i na druhém stupni základní školy. Vzdělávací semináře na téma prevence sociálně patologických jevů, přispívají k osvětě a prevenci problémů jako kyberšikana a závislosti na internetu. Kromě toho, škola implementovala program "Druhý krok", zaměřený na prevenci šikánování a podporu sociálně-emočního rozvoje žáků. Tato iniciativa poskytuje důležitou platformu pro rozvoj empatie a efektivní komunikace mezi žáky.

Celkově implementace etické výchovy v ZŠ Dub nad Moravou představuje modelový příklad úspěšné integrace morálních a etických principů do vzdělávacího procesu, který může sloužit jako inspirace pro další vzdělávací instituce.

Práce je strukturována do dvou hlavních částí – teoretické a praktické. Teoretická část práce definuje etiku jako disciplínu a představuje různé druhy etiky – deskriptivní, normativní, metaetiku a aplikovanou etiku. Podává také historický přehled vývoje etické výchovy, zkoumá její současný stav a argumentuje pro její začlenění do vzdělávacího procesu. Zvláštní pozornost je věnována etické výchově na vybrané základní škole, jejíž studium poskytuje přehled o specifických aspektech a výzvách, které škola čelí.

Praktická část práce se zaměřuje na konkrétní cíle: prvním je zkoumání pedagogických znalostí a dovedností, které jsou potřebné pro kvalitní výuku etické výchovy. Zkoumá také, jaké typy vysokoškolského vzdělání připravují učitele pro tuto specifickou oblast. Dalším cílem je posouzení dopadů etické výchovy na žáky, zjištění, jak metody výuky ovlivňují jejich chápání etických principů a rozhodování. Dále se práce snaží zjistit, zda je stávající rozsah učiva dostatečný, nebo zda by bylo vhodné zvážit jeho rozšíření a zvýšení časové dotace pro tento předmět.

Pro získání odpovědí na tyto otázky je využito polostrukturovaných rozhovorů s pedagogy, které poskytují hlubší vhled do praktické realizace etické výchovy a jejího vlivu na žáky. Výsledky této části by měly přinést cenné informace pro pedagogy, vzdělávací odborníky a politiky zainteresované ve vzdělávání a nabídnout doporučení pro další rozvoj etické výchovy jako zásadního prvku školního kurikula.

Cílem této diplomové práce je nejenom přinést teoretický přehled a praktické poznatky, ale také podnítit diskusi o významu etické výchovy a možnostech jejího zlepšení a efektivnější integrace do školního systému. Tento přístup reflektuje rostoucí potřebu věnovat se etické výchově jako klíčovému elementu vzdělání schopného připravit mladé lidi na život v komplexním a měnícím se světě.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení etiky jako společenskovědní disciplíny

V první kapitole své diplomové práce se budu věnovat vymezení etiky jako společenskovědní disciplíny, popíšu etiku jako samostatný pojem a vymežím čtyři základní druhy etiky, mezi které řadíme deskriptivní etiku, normativní etiku, metaetiku a aplikovanou etiku.

1.1 Etika jako společenskovědní disciplína

Etika je společenskovědní disciplína, jejíž původ slova se nachází v řeckém slově *éthos*, který vykládáme jako zvyk, mrav nebo určitý způsob jednání. (Volný, 2011, s.7)

V širším pojetí slova se etika zabývá tím, co je správné a nesprávné a tím, co je špatné a dobré. Současně zkoumá mravní rozhodnutí člověka, důvod jeho rozhodnutí a argumenty, kterými si tyto rozhodnutí daný jednatel obhájí. Celkově můžeme říct, že předmětem etiky jsou správná a morální pravidla a normy lidského jednání. Etika je velmi obširná vědní disciplína, která zasahuje do našich každodenních životů a proniká každou oblastí. Díky její podrobnosti můžeme etiku uplatnit za každé okolnosti. Jak uvádí Thompson ve své knize, tak neexistuje žádná oblast, které by se etika nedotýkala. (Anzenbacher, 2004, s. 9; Thompson, 2004, s. 11)

Podle Příkaského je hlavním účelem etiky objevit, k jakým poznatkům přijdeme, pokud je naše jednání zcela mravně hodnotné nebo naopak. Jinými slovy řečeno, jestli je naše jednání v souhrně s mravními pravidly a zdali daná pravidla akceptujeme. Největší riziko, kdy je ohroženo mravní jednání přichází, pokud se člověk může rozhodovat ve svůj prospěch a z daného jednání profituje pro svou osobu. (Příkaský, 2000, s.8)

Současně také můžeme říct, že hlavním úkolem etiky není zabývat se průměrnými standardy chování, ale jde jí o to, jak najít co nejlepší způsob života, který se slučuje s tím, co je správné a dobré. Avšak i přesto, že někteří jedinci se neřídí etickým kodexem, tak je nelze vyčlenit ze společnosti. (Thompson, 2004, s.14)

Etika si klade nespočet otázek, na které nelze jednoznačně odpovědět. V polovině 20. století byla etika považována za jakousi „jazykovou hru“, kdy bylo hledání dobra a ctnosti předem odsuzováno k nezdaru. Nynějším úkolem etiky je eliminovat rozpory, diferencovat

fakta a hodnoty. Především chce odkrýt základy mravních kodexů a ukázat, jestli jsou vystavěny na faktech nebo emočních vzorcích.

1.2 Definice Etické výchovy jako pojmu i školního předmětu

Koncept předmětu Etické výchovy není jednotný v akademických kruzích, ať už jde o jeho název nebo obsah. Nicméně se různé perspektivy shodují na obecném cíli předmětu, kterým je pozitivní ovlivňování hodnotového směřování žáků. Samotný název se v odborných diskusích pohybuje mezi termíny jako etická, mravní, morální, hodnotová nebo prosociální výchova.

Jan Sokol charakterizuje etiku jako disciplínu v oboru praktické filozofie. Podle něj se etika zabývá jednáním, rozhodováním a hodnocením, přičemž cílem není pouze poznání a vědomosti, ale především schopnost jednat dobře a lépe, získávat zdatnost a postupovat k lepšímu jednání. Etika se tak zaměřuje na hledání toho, co je dobré, lepší a nejlepší (Sokol, 2010).

Ve školním prostředí je rovněž důležitá rovina společného mravu, což jsou vzorce chování, které se předávají z generace na generaci a vytváří určité kulturní stereotypy. Například základní projevy slušného chování, jako je pozdrav, poděkování či prosba, již nejsou automatické a je třeba je aktivně posilovat a udržovat.

Podle Čápa a Mareše je výchova interpretována jako úmyslné a záměrné působení, směřující k dosažení konkrétního výchovného cíle, jehož účelem je formovat určité vlastnosti, postoje, názory a hodnoty u jedince (Čáp a kol., 2017).

Rašková poukazuje na to, že výchova vznikla jako odpověď na sociální potřeby a funguje jako nástroj pro rozvoj společnosti. Uvedený cíl výchovy je tak podmíněn kulturními a historickými faktory, které se v průběhu času mohou měnit (Rašková, 2009).

Etická výchova, vyskytující se v Pedagogickém slovníku pod pojmy morální nebo mravní výchova, je charakterizována jako výchova představující proces formování žákovy mentální a emocionální sféry, s cílem uvést jeho myšlení, postoje, city, vůli a jednání do souladu s obecně respektovanými etickými principy (Průcha a kol., 2009).

Koncept etické výchovy ve českém školství, jak ho definuje Rámcový vzdělávací program, je zaměřen především na psychologické aspekty s důrazem na podporu prosociálního chování, které je klíčovým cílem výchovy. Roche Olivar definuje prosociální jednání jako činy, jež přinášejí prospěch ostatním bez očekávání odměny (Roche Olivar, 1992).

Diskuse o tom, která disciplína má být zodpovědná za etickou výchovu, jsou značné. I když je etika často považována za součást praktické filozofie, často je etická výchova spojována

spíše s oblastí pedagogiky. Tuto perspektivu podporuje Gogolová, která tvrdí, že etická výchova je spíše pedagogickou než filozofickou disciplínou. Argumentuje, že etika stanovuje cíle etické výchovy, psychologie pomáhá porozumět procesům formování morální osobnosti a pedagogika tyto poznatky syntetizuje a aplikuje pomocí svých tradičních metod. Podobně se k této problematice staví i Podmanický (Gogolová, 2004).

1.3 Základní druhy etiky

Mel Thomson ve své knize Přehled etiky rozděluje čtyři základní druhy etiky, které jsou definovány. Jedná se o deskriptivní etiku, normativní etiku, metaetiku a aplikovanou etiku. V následující podkapitole jednotlivě charakterizují každý jednotlivý druh.

1.3.1 Deskriptivní etika

Deskriptivní etika (dále jen „DE“) se zabývá mravními rozhodnutími a hodnotami, které se nachází v určité společnosti. Prostřednictvím deskriptivní etiky lze vylíčit lidské činy a současně jejich motiv a důvod, které by pro ně byly charakteristické. Tento etický přístup balancuje na pomezí sociologie a psychologie morálky. Hlavním klíčovým rysem DE je fakt, že se nepokouší zjistit, co je v dané situaci správné, ale pouze popisuje situaci.

1.3.2 Normativní etika

Normativní etika (dále jen „NE“) zkoumá právě ty normy, kterými se řídí lidé při svém mravním rozhodování. NE se věnuje otázkám, které se týkají povinností a současně také otázkám týkajících se hodnot. Soubory otázek, které se zabývají povinnostmi se nazývají deontologické a otázky, zabývající se hodnotami, nazýváme jako axiologické. NE pokročila oproti DE zejména už ve směru zaměření se na daný výrok, na rozdíl od DE, kdy by byla pozornost upřena pouze k faktu, které je pomocí výroku sděleno. Cílem NE je tázat se na normy chování, které diferencují správné od nesprávného.

1.3.3 Metaetika

Metaetika se věnuje rozboru jazyka, kterým vyjadřujeme dané morální normy. Snaží se vysvětlit etické pojmy, jazyk celkově a současně odvodit etické principy. Laicky řečeno

metaetika zkoumá, jak jsou dané jevy napsány nebo řečeny. Neodpovídá na otázky, jestli je dané jednání správné, ale co to představuje, pokud o něčem tvrdíme, že jednání je správné. Principem metaetiky je zjišťovat, co lidé myslí svými výroky.

1.3.4 Aplikovaná etika

Za nejdůležitější oblast etiky lze považovat právě Aplikovanou etiku (dále jen „AE“). AE se soustředí na praktickou stránku v životě a na běžné denní situace, poněvadž v každé oblasti života je nutné řešit morální otázky. Do této oblasti řadíme několik podoblastí, kde se právě AE praktikuje. Řadí se sem etika života a smrti, lékařská etika, vztahová etika, bioetika, právní etika, obchodní etika a mnoho dalších. Literatura pojednávající o AE se věnuje hlavně teorii, kterou následně můžeme přenést do běžných životů. (Thomson, 2004, s. 11-13)

2 Vývoj etické výchovy na českých školách

V této kapitole se budu věnovat problematice týkající se vzniku Etické výchovy. Z pohledu časové osy se bude jednat o počátek od 19. století až po současnost, kde v současnosti vymezím nynější stav Etické výchovy v edukační praxi a objasním důvody jejího zařazení do edukačního procesu.

2.1 Počátky občanského vzdělávání a etické výchovy

Abychom se mohli soustředit na vývoj Etické výchovy, tak je velmi podstatné prvně objasnit vznik Občanské výchovy, ze které byla Etická výchova vyčleněna. I přesto, že Občanská výchova byla jako samostatný předmět uvedena do praxe teprve během období První československé republiky, tak jsou její zmínky už z dob dřívějších. Zejména už ve středověku docházelo v základním vzdělávání k posilování náboženské víry a mravních zásad. Velmi významnou roli zde sehrál Jan Amos Komenský, který ve svém díle uvedl několikrát velmi zásadní význam posilování dobrých mravů a zbožnosti (Hubálek a kol., 2017).

Další velmi výrazné změny nastaly během období vlády Marie Terezie a Josefa II., kdy sama Marie Terezie zastávala názor, že škola a vzdělání jsou věcí především státního zájmu. Přívrženci osvícenství v českých zemích byli značně vyhrazeni pro blaho státu, které lze povznést prostřednictvím vzdělaných občanů. Proto je potřebné neustále rozšiřovat všeobecnou vzdělanost (Hubálek a kol., 2017).

V rozvíjejícím se českém školství sehráli velmi významnou roli vlastenečtí učitelé, kteří se snažili prosadit českou národní školu s českým jazykem, jakožto hlavním vyučovacím jazykem. V tomto období mezi nejvýznamnější představitele řadíme Jakuba Jana Rybu, který kladl velmi velký důraz na mravní výchovu během své pedagogické praxe.

Během revolučních let 1848-1849, které jsou označovány jako jaro národů, dochází k přeměně společnosti a vzniku institucí. Během tohoto a následujícího období v oblasti školství dochází k velkému rozvoji, ke kladení důrazu na český jazyk a současně je dáván důraz na české dějiny. V tomto období nastává především formování české národní identity. Přelomovým rokem je rok 1855, kdy došlo k uzavření konkordátu mezi rakouskou monarchií a církví. Což znamenalo potlačení občanské výchovy a současně tato událost vedla k zpětnému obratu na křesťanské morální zásady v oblasti etické výchovy. V roce 1869 vstoupil v platnost Hasnerův zákon, který ustanovil povinnou osmiletou školní docházku a současně zasahoval

taktéž do vzdělávacích osnov. Zde byly zmíněny počátky předmětu občanské výchovy a etická výchova byla zařazena do výuky náboženství. S následnou novelizací platil tento zákon až do roku 1918 (Hubálek a kol., 2017).

Během první světové války dochází k útlumu Občanské výchovy a je také velmi výrazně tento předmět upozaděn. K jeho obnově dochází až se vznikem Československa. Vážným dopadem první světové války byl pokles mravů u dětí. Mládež přejímala mravy od dospělých občanů a zmíněné jednání se promítlo na chování žáků ve školách. Toto období bylo také postiženo především nevzdělaným pedagogickým osazením nebo velmi nezkušenými učiteli. Roku 1923 dochází oficiálně k zavedení předmětu Občanská nauka, kdy tento předmět měl současně výukový, ale především výchovný úkol (Hubálek a kol., 2017).

Během let 1939-1945 nacistické okupace dochází k rapidním změnám ve výuce tohoto předmětu. Velká část učitelů Občanské výchovy se přizpůsobila novému politickému režimu, což značně ovlivňovalo jeho výuku. Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava došlo k markantnímu zásahu do stylu jeho vyučování. Občanská výchova byla během První republiky vyznačována zejména volností v přístupech. Tato metoda výuky byla kompletně nahrazena obligatorními normami, které měly žáky vést k respektu k tělesné práci, slušnému chování a k smyslu pro rodinný život. Během školního roku 1941-1942 byla během výuky Občanské nauky vyzdvihována úcta a lojalita k německému národu a Protektorátu. Následující školní rok 1942-1943 byla Občanská nauka kompletně vynechána ze školních učebních plánů (Hubálek a kol., 2017).

Návrat k demokratické koncepci výuky započal až v roce 1945. Zde docházelo k velkému předělu pro českou, ale současně i slovenskou pedagogiku a začala se vytvářet teorie socialistické výchovy. Další nezbytností bylo vypořádat se s potřebami národa po 2. světové válce. V celém oboru školství bylo nutné odstranění připomínek německé okupace. Avšak díky problémové politické situaci a ideologickým názorům tehdejšího ministra školství, docházelo neustále k různým konfliktům (Hubálek a kol., 2017).

V roce 1948 došlo k nástupu komunismu do Československa, což byla další rána pro školskou oblast. Dalších 41 let bylo vyznačováno nejrůznějšími změnami. Zákony, které byly schváleny během let 1948, 1953, 1960, 1978 a 1984 byly značně odkloněny od ideálů výuky během První republiky. Došlo zde především k formování a směřování výuky pomocí ideologického působení (Hubálek a kol., 2017).

Celkové vzdělávání bylo velmi usměrňováno vedením Komunistické strany Československa a u žáků byla rozvíjena úcta a snaha rozvíjet prosperující komunisticky založenou společnost, kde se její etika a morálka zdála být dokonalou teorií. Výuka byla velmi

usměrňována marxistickou ideologií. Soudobě bylo vyvinuto velké úsilí pro beztrždní společnost.

Hlavním cílem mravní výchovy byl podle V. I. Lenina kolektivismus a socialistické vlastenectví. V oblasti občanské výchovy a nauky, která po roce 1948 dosáhla naprosto odlišného obsahu, došlo k objevování protikladů k původní intenci této výchovy, a to zejména ve výchově k demokratickým zásadám (Hubálek a kol., 2017).

Stejně jako po německé okupaci, tak i po roce 1989 bylo potřebné kompletně zbavit české školství marxisticko-leninské ideologie a začít se prostřednictvím pedagogů zaměřovat na hesla jako jsou demokracie, tolerance, respekt a dialog. Občanská výchova byla právě stěžejním předmětem, kde posilování demokracie a učení se respektu a toleranci mohlo být s žáky dostatečně probíráno. Současně to byl jeden z předmětů, kde došlo k razantním proměnám, které se týkaly názvu, koncepce, klasifikace, ale hlavně principu celého předmětu, kdy žáci neměli být vychováváni jako občané pro stát, ale lidé pro život. Po roce 1989 se Občanská výchova stala samostatným předmětem, který byl zařazen mezi povinné vzdělávací předměty na druhých stupních základních škol. Její časová dotace byla ustanovena na minimálně dvě hodiny týdně. Jelikož v tehdejší době byly zcela rozvolněné vzdělávací plány, tak záleželo pouze na učiteli a jeho zodpovědnosti, co se žáci v předmětu naučí (Hubálek a kol., 2017).

V roce 1999 vznikl Národní program rozvoje a vzdělávání v České republice – tzv. Bílá kniha. Teprve poté bylo zahájeno probírání a projednávání nového školského zákona, který přišel v platnost v roce 2004 jako zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Hubálek a kol., 2017).

Následně se vzdělávání na základních školách začalo řídit Rámcovým vzdělávacím programem (dále jen „RVP ZV“), který stanovuje povinný rozsah a podmínky edukace. Od RVP ZV se odvíjí Školní vzdělávací plány (dále jen „ŠVP“), které si jednotlivé školy samostatně vytváří v souladu s RVP ZV (Hubálek a kol., 2017).

2.2 Aktuální stav Etické výchovy v edukační praxi

I přesto, že Občanská výchova se vyvíjela poměrně dlouho, tak Etická výchova byla vyčleněna z předmětu Občanské výchovy relativně nedávno. Jako samostatný předmět vyučovaný v České republice vznikla teprve na přelomu 20. a 21. století. Prvotně v Praze vznikaly různé kurzy pro budoucí pedagogy Etické výchovy, které je měly připravit na výuku. V roce 1999 bylo v Praze založeno Etické fórum České republiky, kde se mezi členy řadí

spousta odborníků, ale současně i laiků, ať už z řad pedagogů nebo pouze zájemců o Etickou výchovu. Toto občanské sdružení je partnerem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“). Během deseti let prošlo sdružením nespočet učitelů, kteří právě Etickou výchovu vyučují. Ve školním roce 2009/2010 byla Etická výchova zařazena do výuky na 72 základních školách v ČR a stále počet škol, jež Etickou výchovu vyučují, stoupá. V roce 2009 došlo k rozšíření RVP ZV o doplňující vzdělávací obor Etická výchova (Vyvozilová, 2011).

Nicméně v porovnání se Slovenskou republikou, kde pilotní školy vyučovaly Etiku hned po rozpadu Československa, se v České republice podařilo vydobýt předmět Etické výchovy skrze legislativu, až o 15 let později. K zásadním motivům pro zavedení Etické výchovy do RVP ZV byla zejména absence takového předmětu, který by prohluboval mravní znalosti žáků (etickeforum.cz [online]).

Důvod, proč byla Etická výchova vyčleněna jako samostatný předmět, je, že její výuka a obsah mnohdy přesahují ostatní výchovné předměty. Vizí tohoto předmětu je, aby se v budoucnu jednalo o základní předmět mezi výchovnými předměty na českých školách (eticlavychova.cz [online]).

2.3 Důvody pro začlenění etické výchovy do vzdělávacího procesu

Ve 80. a 90. letech minulého století došlo v západní Evropě k závěru, že je nezbytné zařadit Etickou výchovu jako nezávislý školní předmět. Toto rozhodnutí vyplývalo z celkového stavu ve společnosti, kde sociologické průzkumy tohoto období odhalovaly existence několika problémů mezi mladými lidmi. Tato situace vedla k nestabilitě jak v osobních, tak ve společenských vztazích a byla zaznamenána rostoucí tendence k fyzickému i psychickému úniku z reality, což naznačovalo, že chybějící morální vedení může mladé lidi vést k drogové závislosti a jiným formám závislosti. Dalším důvodem pro zavedení Etické výchovy bylo postupné slábnutí vlivu tradičních institucí a autorit, včetně církve, které dříve společnosti poskytovaly morální a etické vedení. Bylo nezbytně nutné najít novou autoritu, která by mladistvým poskytla morálně požadovaný pohled na život. Tudiž byla do školského vzdělávacího systému začleněna Etická výchova (Muchová, 2015, str. 181,182).

V dnešní době je Etická výchova zavedena jako povinná část vzdělávacího programu v mnoha zemích Evropy, avšak v České republice tomu tak není. V roce 2010 došlo ke změně Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání (RVP ZV), přičemž Etická výchova byla zařazena pouze jako volitelný vzdělávací obor. Rozhodnutí o jejím začlenění do Školního

vzdělávacího programu (ŠVP) je ponecháno na jednotlivých školách (Hubálek a kol., 2017, str.85)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) zavedlo Etickou výchovu s cílem systematicky vést žáky k pochopení a přijetí etických principů a hodnot, namísto jejich sporadického osvojování. MŠMT zdůrazňuje, že vzdělávání založené na osobních zkušenostech a prožitcích žáků je časově náročné a nemůže být efektivně integrováno do běžných vyučovacích hodin kvůli potřebě hluboké reflexe a aplikace těchto zkušeností v každodenním životě. Toto rozhodnutí také reflektuje úspěšnou implementaci Etické výchovy v školních systémech jiných evropských zemí, jako jsou Slovensko, Finsko nebo Německo, což RVP ZV rovněž zmiňuje jako důkaz její efektivity (etickavychova.cz [online]).

V moderní společnosti se stále více zemí soustředí na Etickou výchovu, protože dochází k uvědomění, že volný přístup k tradičním morálním zásadám, na nichž byla postavena západní společnost, se blíží ke svým limitům. V mnoha státech pozorujeme degradaci těchto hodnot, což vede k narušení mezilidských vztahů, zvyšování sobeckého chování a nekontrolované konzumaci. Takový vývoj podkopává vliv rodiny na vzdělávání mladší generace. V České republice se problematikou zhoršujících se mezilidských vztahů, zejména mezi mladšími lidmi, zabývají odborníci již řadu let. Podle studie Jany Strakové z roku 2010 si více než 70 % rodičů dětí ve školním věku myslí, že disciplína a pořádek ve školách jsou nyní ve horším stavu, než jak tomu bylo, když sami chodili do školy. Etické fórum uvádí, že kvůli změnám ve společenském životním stylu je důležité, aby se žáci učili o etických otázkách (Hubálek a kol., 2017, str. 88)

Dle výzkumu České školní inspekce z roku 2016 většina dotázaných základních škol, konkrétně téměř 65 %, zahrnuje etickou výchovu nebo její prvky do svého školního vzdělávacího programu. Naopak školy, které etickou výchovu ve svém programu nemají, uvádějí jako hlavní důvod nedostatek času. Nejčastěji se s otázkou času potýkají kompletně organizované školy, než ty, které nabízejí pouze první stupeň vzdělání. Dalším častým problémem, který brání zařazení etické výchovy do programu, je zátěž spojená s přidáním nového učiva, což zahrnuje nejen časové, ale i organizační a personální náročnosti.

Některé školy nicméně poukazují na to, že principy etické výchovy jsou již nyní přirozeně začleněny do výuky prostřednictvím chování a postojů učitelů, což naznačuje, že zvyšování počtu hodin výuky nemusí být nezbytně nutné pro efektivní předávání etických principů.

Složitost přidávání nových témat, do již nyní obsáhlého Rámcového vzdělávacího programu je pro mnoho škol výzvou. V praxi se ukazuje, že školy často preferují integraci

etické výchovy do existujících předmětů na prvním stupni, což je strategie, která umožňuje zachování stávajících časových rozvrhů. Na prvním stupni je etická výchova nejčastěji začleňována do předmětů jako prvouka a český jazyk, ale také vlastivěda, přírodověda a tělesná výchova.

Na druhém stupni je situace podobná. Etická výchova je často spojena s výchovou k občanství, výchovou ke zdraví a opět s výukou českého jazyka. Tento způsob integrace odráží snahu škol o efektivní využití vzdělávacího obsahu a časových možností bez nutnosti snižování hodin jiných předmětů. Pouze malá část škol, méně než 10 %, má etickou výchovu jako samostatný předmět na druhém stupni.

Tato data ukazují na různorodý přístup škol k zařazování etické výchovy do vzdělávacího procesu, přičemž výzvy spojené s časovými a organizačními omezeními vedou mnohé z nich k hledání flexibilních řešení, jak etickou výchovu efektivně integrovat do stávajícího kurikula (Tematická zpráva ČŠI, 2016).

2.4 Vývoj etické výchovy na základní škole v Dubu nad Moravou

Implementace EV do Školního vzdělávacího programu (dále jen „ŠVP“) ZŠ Dub nad Moravou byla postupná a začala ve školním roce 2016/2017. Škola zaznamenala zejména velký úspěch, když se jí podařilo získat finanční prostředky na realizaci projektu "Lepší vztahy ve škole – krok k lepšímu životu", který je součástí širšího rozvojového programu zaměřeného na začlenění etické výchovy do vzdělávacího procesu v roce 2016. Celková výše získané dotace činila 73 900 Kč, což umožnilo škole uskutečnit řadu klíčových aktivit s cílem posílit etickou výchovu a vytvořit lepší vztahy mezi žáky a pedagogy.

V průběhu podzimních měsíců, konkrétně od září do prosince 2016, bylo v rámci tohoto projektu zorganizováno několik důležitých aktivit. Jednou z nich byly adaptační kurzy pro páté ročníky, které měly za cíl nejen pomoci žákům lépe se adaptovat na nové školní prostředí, ale také podpořit mezi nimi vzájemné porozumění a solidaritu. Tyto kurzy byly zásadní pro budování zdravých a pozitivních vztahů mezi žáky, což je nezbytné pro vytváření podpůrného a eticky silného školního prostředí.

Dalším klíčovým prvkem projektu byly vzdělávací akce s etickou tematikou, které byly specificky určeny pro pedagogy. Tyto akce, organizované jako součást programu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP), poskytly učitelům nové poznatky a metody, jak efektivně začlenit etické principy do běžné výuky. Záměrem bylo nejen obohatit

pedagogické postupy, ale také podpořit učitele v jejich úsilí o kultivaci morálních a etických hodnot mezi žáky.

Kromě těchto aktivit byla část dotace využita na nákup nových učebnic a výukových pomůcek pro etickou výchovu. Tyto materiály jsou nezbytné pro inovaci výuky a umožňují učitelům lépe a efektivněji zpracovávat etická témata ve vyučovacích hodinách. Investice do kvalitních vzdělávacích materiálů tak přispívá k hlubšímu pochopení etických otázek mezi žáky a pomáhá jim rozvíjet kritické myšlení a morální uvědomění.

Celkově projekt "Lepší vztahy ve škole – krok k lepšímu životu" představoval důležitý krok k integraci etické výchovy do školního programu a významně přispěl k posílení sociálního klimatu ve škole. Díky těmto iniciativám mohla škola nejen zlepšit vztahy mezi žáky a pedagogy, ale také položit základy pro vytváření prostředí, kde jsou etické hodnoty a vzájemný respekt považovány za neoddělitelnou součást vzdělávacího procesu (Výroční zpráva o činnosti školy, šk.r. 2016/2017)

Dále škola pravidelně pořádá vzdělávací semináře zaměřené na prevenci sociálně patologických jevů, jako jsou závislosti, kyberšikana a bezpečnost na internetu. Tyto akce jsou většinou organizovány externími lektory z olomouckého Sdružení D, přičemž financování těchto akcí obvykle padá na bedra studentů a jejich rodin, což může být pro některé rodiny finančně náročné. Zatímco škola má zkušenosti s realizací celoškolských projektů zaměřených na chování v krizových situacích, zatím nebyl realizován projektový den věnovaný výhradně etickým tématům. Finanční prostředky získané z rozvojového programu pomohly umožnit realizaci několika projektů bez nutnosti finančního příspěví ze strany studentů, čímž se snížilo finanční zatížení sociálně slabších rodin.

Od zahájení školního roku 2018/2019 prošlo vzdělávacím programem na prvním a šestém ročníku základních škol významnou aktualizací podle nového školního vzdělávacího programu, který přinesl řadu inovací v učebních plánech. Mezi nejvýraznější novinky patří zařazení předmětu Etická výchova do učebního plánu těchto ročníků, což představuje zavedení hodiny etické výchovy týdně. Tento krok je v souladu s rozšířením Doplňujícího vzdělávacího oboru a je zaměřen na prohloubení etického povědomí a morálního vzdělání žáků. Předmět se zaměřuje na deset základních a šest aplikovaných témat definovaných Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (RVP ZV), čímž klade důraz na praktické uplatnění etických principů ve školním i mimoškolním prostředí.

V rámci tohoto nového přístupu k etické výchově je plánováno postupné rozšiřování tohoto předmětu i do dalších ročníků s tím, že do školního roku 2022/2023 bude tento předmět zaveden i pro žáky pátého ročníku. Tento postupný přechod umožní školám dostatečný čas na

přípravu a adaptaci na nové vzdělávací požadavky a zároveň zajistí, že všechny zapojené ročníky budou moci těžit z výhod, které etická výchova nabízí (Výroční zpráva o činnosti školy, šk.r. 2018/2019).

Od začátku školního roku 2019/2020 byly upraveny vzdělávací programy pro 1.,2.,3.,6.,7. a 8. ročník. Úprava ŠVP obnášela zejména zařazení Etické výchovy, jakožto Doplňkového vzdělávacího oboru, na 1 hodinu týdně v každém ročníku. Předmět Etické výchovy se v novém ŠVP Škola otevřená všem postupně implementoval do každého ročníku. Cílem bylo zařadit Etickou výchovu od 1. až do 8. ročníku do roku 2022/2023, což se podařilo. Avšak nyní je Etická výchova vyučována od 1. po 7. ročník, kde je na její výuku věnována jedna disponibilní hodina. V ročníku 8. a 9. je disponibilní hodina věnována jiným předmětům, zejména proto, že v těchto ročnících probíhá výuka Občanské výchovy a Výchovy ke zdraví, kde je velký prostor pro začlenění témat Etické výchovy do výuky (Výroční zpráva o činnosti školy, šk.r. 2016/2017).

Jelikož má začlenění Etické výchovy do ŠVP a výuky velmi kladný ohlas u pedagogů i výchovného poradenství, tak vyučující spolu se školní psychologkou začlenili do výuky také Preventivní program Druhý krok. Tento preventivní program je implementovaný do výuky vždy v druhém ročníku na 1. stupni ZŠ. Program je zaměřen na prevenci a podporu sociálně-emocionálního rozvoje dětí. Skrze tento program jsou děti vedeny vyškolenými pedagogy a psychology k porozumění empatie, schopnosti vcítit se do situací druhých, efektivní komunikaci, řešení konfliktů, respektování ostatních a zvládnání agresivity a hněvu. Program reaguje na stoupající projevy agresivity, šikanování, útoků na spolužáky a učitele a nedostatek tolerance vůči odlišnostem ve školách (Palová a kol.,2017[online]).

3 Vymezení Etické výchovy dle RVP ZV

V této kapitole vymezím Etickou výchovu (dále jen „EtV“) jakožto vyučovací předmět, který je v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále jen „RVP ZV“) zařazen do Doplnujících vzdělávacích oborů. Dále se zaměřím na obsah EtV, její témata, aplikační témata a průřezová témata. Současně v této kapitole specifikuji i cíle a očekávané výstupy EtV.

3.1 Doplnující vzdělávací obory dle RVP ZV

RVP ZV zahrnuje Doplnující vzdělávací obory, které nejsou nutnou součástí standardního kurikula, ale slouží k rozšíření a obohacení jeho obsahu. Tyto obory mohou být nabízeny jako povinné nebo volitelné předměty pro všechny nebo vybrané skupiny žáků. Mezi tyto doplňující obory patří EtV, Dramatická výchova, Filmová/audiovizuální výchova a Taneční a pohybová výchova. Očekávané výsledky, definované v Doplnujících vzdělávacích oborech, nepředstavují povinný standard, ale jsou určeny jako orientační pro tvorbu konkrétních učebních plánů v rámci Školních vzdělávacích programů. Vzhledem k tomu, že RVP ZV neuvádí minimální doporučenou úroveň pro očekávané výstupy, není také stanovená specifická úroveň pro podpůrná opatření (RVP ZV, 2023, str.112 [online]).

3.2 Charakteristika Etické výchovy (EtV)

Etická výchova na základních školách v rámci Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání je zaměřena na podporu morálního vědomí a vývoje žáků. Klade důraz na rozvoj kritického myšlení, schopnosti rozlišovat správné od špatného, a podporuje rozvoj osobní integrity a sociální citlivosti. Etická výchova se snaží představit žákům různé morální koncepty a hodnoty, jako jsou spravedlnost, čestnost, odpovědnost, respekt a soucit.

V rámci etické výchovy jsou žáci vedeni k tomu, aby pochopili a respektovali lidská práva a zásady demokratického soužití. Učí se také o důležitosti spolupráce, tolerance a akceptace rozdílů mezi lidmi. Etická výchova má za cíl připravit žáky na život ve společnosti, kde jsou schopni se stát aktivními a odpovědnými občany (RVP ZV, 2023, str.114-115 [online]).

Hlavním cílem etické výchovy je vést žáky k budování zdravých vztahů, k sebepoznání, kreativnímu řešení běžných problémů, k vytváření vlastních názorů a postojů na základě

nezávislého myšlení a diskuse s ostatními, ke kritickému hodnocení vzorů při formování svého světonázoru, a k porozumění klíčovým environmentálním a ekologickým výzvám současnosti.

V rámci doplňujícího vzdělávacího oboru etická výchova se rozvíjejí sociální dovednosti zaměřené nejen na osobní prospěch, ale i na prospěch ostatních a společnosti, schopnost samostatného pozorování a kritické analýzy s důrazem na praktické aplikace, nezávislost v hledání řešení problémů, efektivní komunikační strategie, úcta k hodnotám a přesvědčením druhých, empatie, pozitivní sebevědomí a schopnost spolupracovat. Zařazení etické výchovy do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) je motivováno absencí předmětu zaměřeného na systematický rozvoj morální dimenze osobnosti žáků v českém školství, což je krok podpořený zkušenostmi většiny zemí OECD, kde je předmět s podobným zaměřením již součástí vzdělávacího systému (RVP ZV, 2023, str.114-115 [online]).

EtV obsahuje následujících 10 témat, které obsahují jednotlivé skupiny učiva neboli informací, které jsou do EtV zařazeny:

- 1.Mezilidské vztahy a komunikace.
- 2.Důstojnost lidské osoby. Pozitivní hodnocení sebe.
- 3.Pozitivní hodnocení druhých.
- 4.Kreativita a iniciativa. Řešení problémů a úkolů. Přijetí vlastního a společného rozhodnutí.
- 5.Komunikace citů.
- 6.Interpersonální a sociální empatie.
- 7.Asertivita. Zvládnutí agresivity a soutěživosti. Sebeovládání. Řešení konfliktů.
- 8.Reálné a zobrazené vzory.
- 9.Prosociální chování v osobních vztazích. Pomoc, darování, dělení se, spolupráce, přátelství.
- 10.Prosociální chování ve veřejném životě. Solidarita a sociální problémy.

Na těchto 10 obsahových témat navazuje 7 aplikačních témat, které je doplňují:

1. Etické hodnoty.
2. Sexuální zdraví.
3. Rodinný život.
4. Duchovní rozměr člověka.
5. Ekonomické hodnoty.
6. Ochrana přírody a životního prostředí.
7. Hledání pravdy a dobra jako součást přirozenosti člověka (RVP ZV, 2023, str.114 [online]).

V oblasti mezipředmětových vztahů se EtV prolíná s různými předměty a vytváří s nimi tak mezipředmětové vazby. Ve vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, konkrétně v předmětu Český jazyk a literatura, navazuje EtV na tematiku naslouchání nebo mluveného a psaného projevu a práce s textem. V případě vzdělávací oblasti cizích jazyků se EtV dotýká pravidel komunikace v běžných situacích. Ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět pokrývá EtV témata jako domov, škola, rodina, mezilidské vztahy, globální problémy, ochrana přírody, partnerské a rodičovské role a základy sexuální výchovy. Ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost ve vzdělávacím oboru Výchova k občanství se EtV zaměřuje na komunitní život, vztahy mezi lidmi, principy soužití a lidská práva. Ve vzdělávací oblasti Člověk a příroda ve vzdělávacím oboru Přírodopis EtV přispívá zejména k pochopení významu ochrany přírody a životního prostředí. Ve vzdělávací oblasti Člověk a kultura ve vzdělávacím oboru Výtvarná výchova se EtV dotýká vyjadřování emocí a komunikace. Ve vzdělávací oblasti Člověk a zdraví ve vzdělávacím oboru Výchovy ke zdraví se etická výchova věnuje mezilidským vztahům, osobnímu rozvoji a prevenci zdravotních rizik. U doplňujícího vzdělávacího oboru se Dramatická výchova prostřednictvím etické výchovy zaměřuje na základy dramatického jednání a tvorby (RVP ZV, 2023, str.114–115 [online]).

V kontextu průřezových témat etická výchova úzce souvisí hlavně s oblastmi vzdělávání zaměřenými na rozvoj osobnostní a sociální výchovy, multikulturní výchovy, environmentální výchovy a mediální výchovy (RVP ZV, 2023, str.115 [online]).

Výuka se řídí principy volného rozšiřování vědomostí, které jsou založené na nejnovějších poznatcích o světě a jsou v souladu s hlavními vzdělávacími cíli, jak stanoví Školský zákon v § 2, odst. 1, písmeno e.

Základním úkolem etické výchovy je podněcovat a upevňovat dobré vztahy mezi lidmi. Zaměřuje se rovněž na to, aby žáci získali pravý obraz o sobě a byli schopni aktivně a tvůrčím způsobem řešit každodenní situace a problémy. Cílem je také povzbuzovat studenty, aby si na základě vlastního rozmyšlení a diskusí s ostatními utvářeli osobní názory a stanoviska. Etická výchova zdůrazňuje význam kritického přístupu k vnějším vlivům formujícím názory žáků a podporuje jejich chápání důležitých otázek týkajících se ochrany přírody a ekologické udržitelnosti, které jsou klíčové pro respektování a pochopení světa, ve kterém žijeme (ŠVP ZŠ Dub nad Moravou, Etická výchova).

3.3 Očekávané výstupy Etické výchovy a učivo stanovené dle RVP ZV

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) specifikuje cíle etické výchovy pro oba stupně základního vzdělání, při čemž první stupeň rozděluje do dvou období. Toto rozdělení nám umožňuje jasně vidět, jaké jsou stanovené cíle pro začátek a pokročilou fázi základního vzdělání neboli pro první a druhé období prvního stupně a následně pro druhý stupeň základního vzdělávání. V rámci prvního období prvního stupně se jedná o následující očekávané výstupy:

- Žák si osvojí oslovování křestními jmény, používání vhodných forem pozdravu, naslouchání, dodržování jednoduchých komunikačních pravidel ve třídě, poděkování, omluvu, přiměřenou gestikulaci
- Žák se podílí na vytváření společenství třídy prostřednictvím dodržování jasných a splnitelných pravidel
- Žák si osvojí základní vědomosti a dovednosti pro vytvoření sebeúcty a úcty k druhým
- Žák zvládá prosociální chování: pomoc v běžných školních situacích, dělení se, vyjádření soucitu, zájem o spolužáky
- Žák vyjadřuje city v jednoduchých situacích
- Žák využívá prvky tvořivosti při společném plnění úkolů
- Žák reflektuje situaci druhých a adekvátně poskytuje pomoc

Pro druhé období prvního stupně se jedná o následující očekávané výstupy:

- Žák reflektuje důležitost prvků neverbální komunikace, eliminuje hrubé výrazy z verbální komunikace, zvládá položit vhodnou otázku
- Žák si uvědomuje své schopnosti a silné stránky, utváří si pozitivní sebehodnocení
- Žák se dokáže těšit z radosti a úspěchu jiných, vyjadřuje účast na radosti i bolesti druhých, pozitivně hodnotí druhé v běžných podmínkách
- Žák identifikuje základní city, vede rozhovor s druhými o jejich prožitcích, na základě empatického vnímání přemýšlí nad konkrétní pomocí
- Žák jednoduchými skutky realizuje tvořivost v mezilidských vztazích, především v rodině a v kolektivu třídy
- Žák iniciativně vstupuje do vztahů s vrstevníky, dokáže rozlišit jejich nabídky k aktivitě a na nevhodné nabídky reaguje asertivně

V oblasti etické výchovy určuje RVP ZV pro první stupeň čtyři klíčové oblasti: rozvoj základních komunikačních schopností, schopnost pozitivně hodnotit sebe a ostatní, rozvíjení tvořivosti a v neposlední řadě základy efektivní spolupráce a asertivního jednání. V oblasti komunikačních dovedností se žáci učí základům efektivního dorozumívání v rámci třídního kolektivu, což zahrnuje představení se, stanovení základních pravidel komunikace, zdvořilost a otevřenost ve vyjadřování. Důležitá je také výuka verbálních a neverbálních aspektů mezilidské komunikace, včetně základních frází jako pozdravit, zeptat se, požádat, poděkovat či se omluvit, stejně jako seznámení s neverbálními signály jako tělesný postoj, mimika, zrakový kontakt, gesta a podání ruky. Další významnou součástí je učení se, jak rozpoznávat, vyjadřovat a řídit své emoce a citění, například spokojenost, radost, sympatie, smutek, obavy nebo zlost (RVP ZV, 2023, str. 115-118 [online]).

V rámci etické výchovy se žáci seznamují s konceptem pozitivního sebepojetí, což zahrnuje poznávání a ocenění vlastní osoby, naučení se přijímat své silné i slabé stránky, adekvátně se prezentovat, kontrolovat své chování a cítit se dobře ve vlastní kůži. Součástí je také podpora sebeúcty a schopnost ocenit vlastní úspěchy. Paralelně jsou žáci vedeni k tomu, aby se naučili pozitivně vnímat i ostatní, projevovat k nim laskavost a pozornost v každodenních situacích, uměli ocenit jejich úspěchy, chválit je a správně reagovat na chválu, která je směřována na ně samotné.

Důležitým aspektem je také učení se akceptaci druhých, kde je klíčové naučit se přijímat ostatní takové, jací jsou, procvičovat přátelská gesta, naučit se odpouštět a empaticky předvídat reakce druhých.

Dalším pilířem etické výchovy je rozvoj tvořivosti a základů spolupráce. Žáci se učí, jak tvořivost může přinášet radost sobě i ostatním, jak společně dosahovat cílů a překonávat strach z nových a neznámých řešení. Součástí je naučit se radovat z práce v týmu, projevovat zájem o ostatní a dodržovat zásady efektivní spolupráce. Důležitou součástí je i prosociální chování, jako je schopnost něco darovat, dělit se, poskytovat podporu, projevit soucit a budovat a udržovat přátelství.

V poslední části se žáci učí základům asertivity, což zahrnuje rozvoj iniciativy ve vztazích s ostatními, hledání způsobů, jak efektivně komunikovat a spolupracovat s rodinou, spolužáky a vrstevníky. Zabývají se také způsoby, jak čelit nepřijetí a neúspěchu. Specifická výuka asertivity dále zahrnuje schopnost odmítnout nevhodné nabídky a chování, jako je podvod, krádež, pomluvy, zneužívání návykových látek nebo sexuální zneužívání, a to vše s cílem podpořit zdravý morální a sociální rozvoj žáků (RVP ZV, 2023, str. 115-118 [online]).

Očekávané výstupy pro druhý stupeň jsou následující:

- Žák komunikuje otevřeně, pravdivě, s porozuměním pro potřeby druhých a přiměřeně situaci
- Žák respektuje velikost a důstojnost lidské osoby, objevuje vlastní jedinečnost a identitu a vytváří si zdravé sebevědomí
- Žák analyzuje a aplikuje empatii v kolektivu
- Žák nahrazuje agresivní a pasivní chování asertivním chováním, neagresivním způsobem obhajuje svá práva
- Žák rozlišuje manipulační působení médií a identifikuje se s pozitivními prosociálními vzory
- Žák spolupracuje i v obtížných sociálních situacích
- Žák je vnímavý k sociálním problémům, v kontextu své situace a svých možností přispívá k jejich řešení
- Žák analyzuje etické aspekty různých životních situací
- Žák se rozhoduje uvážlivě a vhodně v každodenních situacích a nevyhýbá se řešení osobních problémů
- Žák aplikuje postoje a způsobilosti, které rozvíjejí mezilidské vztahy

Pro druhý stupeň základního vzdělávání Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) stanovuje několik klíčových oblastí etické výchovy, které jsou zaměřené na rozvoj komplexních dovedností a postojů u žáků. Mezi tyto oblasti patří rozvoj komunikačních dovedností, pochopení důstojnosti a identity člověka, asertivní chování, rozlišování mezi reálnými a mediálně zprostředkovanými vzory, rozvíjení iniciativy, prosociálního chování a aplikace etických principů v praxi (RVP ZV, 2023, str. 115-118 [online]).

V rámci komunikace je důraz kladen na otevřenou výměnu informací a aktivní naslouchání. Žáci se učí zásadám efektivní verbální komunikace, vyhýbání se běžným komunikačním chybám, vedení dialogu a komunikaci ve složitějších situacích. Aktivní naslouchání je prezentováno jako klíčová dovednost, podporující lepší porozumění a empatii ve vztazích mezi lidmi.

Oblast důstojnosti a identity lidské osoby se zaměřuje na respektování unikátnosti každého jedince a rozvoj pozitivního sebepojetí. Tato část vzdělávacího obsahu podporuje pochopení lidských práv, svobody, rovnosti a potenciálů, které každý člověk má. Žáci se učí hodnotit druhé v obtížných situacích pozitivně a rozvíjet občanskou zralost.

Asertivní chování na druhém stupni pokračuje v učení žáků, jak se prosazovat konstruktivním způsobem, vytvářet přijatelné kompromisy, přijímat kritiku a pochvalu, žádat o pomoc a řešit konflikty. Zvláštní pozornost je věnována obraně proti manipulaci a principům fair play, které jsou důležité jak v osobním, tak ve veřejném životě.

Reálné a zobrazené vzory jsou oblastí, která se zabývá vlivem vzorů z rodiny, veřejného života a médií na formování hodnot a postojů žáků. Důraz je kladen na kritické myšlení, schopnost rozlišovat mezi pozitivními a negativními vzory a odolnost vůči negativním vlivům médií (RVP ZV, 2023, str. 115-118 [online]).

Iniciativa a komplexní prosociálnost jsou oblasti, kde se žáci učí přijímat aktivní roli ve svém okolí, rozvíjet tvořivost, empatii a ochotu ke spolupráci. Podporuje se zájem o pomoc druhým, angažovanost ve veřejném životě a pozitivní přístup k rozmanitosti.

Aplikovaná etická výchova je závěrečnou oblastí, která integruje předchozí témata do praktického kontextu. Zahrnuje učení o etických hodnotách, zodpovědném přístupu k sexualitě, významu rodiny, duchovním rozměru člověka, ekonomických hodnotách a ochraně přírody. Cílem je, aby žáci pochopili důležitost etických principů v každodenním životě a byli schopni je aplikovat ve svých rozhodnutích a chování.

Tento rozsáhlý a multidisciplinární přístup k etické výchově na druhém stupni základního vzdělávání je navržen tak, aby žáky připravil nejen na akademické úspěchy, ale také na život v komplexním a dynamicky se měnícím světě. Skrze etickou výchovu jsou žáci vedeni k rozvoji celistvé osobnosti, která je schopna aktivního, zodpovědného a prosociálního jednání ve společnosti (RVP ZV, 2023, str. 115-118 [online]).

4 Úloha a smysl etické výchovy ve vzdělávacím procesu

V předchozích kapitole jsem definovala Etickou výchovu v rámci RVP ZV a její umístění v kurikulárních dokumentech. Skutečností je, že předmět Etická výchova je v současném školním prostředí strukturálně omezen. Etická témata nejsou pouze okrajovým prvkem v školních programech, ale také jsou přehlušována prioritou odborných předmětů, které jsou v českém vzdělávacím systému považovány za klíčové. V této části práce mám za cíl podrobněji zkoumat důležitost Etické výchovy v rámci výchovně vzdělávacího procesu.

Etická výchova má za cíl přispět k vytvoření u žáků odpovědného a morálně integrovaného jednání, které je v souladu s normami společnosti, ale zároveň vychází z jejich vlastních přesvědčení. Nicméně hlavním záměrem je dosažení morální dospělosti žáků, kterou mohou aplikovat v dalších fázích svého života.

Adam a Schweitzer ve své práci identifikují některé principy, které mohou vést k dosažení morální dospělosti pomocí etické výchovy. Zaměřují se na využití zážitkové pedagogiky s důrazem na etický aspekt, na vytváření prostoru pro etickou reflexi různých problémů, na podporu porozumění různým hodnotovým orientacím, aniž by to automaticky znamenalo morální relativismus. Dále zdůrazňují důležitost vytvoření bezpečného prostředí pro koordinaci procesu jednání, získávání zkušeností a jejich reflexi, což škole umožňuje být prostředím, kde žáci mohou rozvíjet svou morální citlivost a pochopení (Muchová, 2015).

Je evidentní, že žáci přicházejí do škol s různorodými rodinnými a společenskými zázemími, které formují jejich postoje a hodnoty. Tyto hodnoty a postoje se mohou často lišit a mohou být v rozporu s postoji a hodnotami ostatních žáků nebo školy jako instituce. Etická výchova by měla sloužit jako prostor pro vyjednávání a hledání shody v situacích s morálními otázkami, které vznikají v důsledku těchto rozdílů. Je přirozené, že v rámci tohoto procesu se mohou vyskytnout neshody. Nicméně je nezbytné, aby se v tomto procesu žáci učili poznávat a respektovat odlišné hodnoty a postoje, rozumět jim a hledat řešení v různých situacích. Cílem není určit jednu dobrou cestu a říkat žákům, aby ji následovali. Etická výchova by se měla vyvarovat manipulativním a ideologickým postupům, které by určovaly jediný "správný" typ chování, a místo toho by měla respektovat svobodu jednotlivců a jejich důstojnost a podporovat jejich vlastní rozhodování. Znamená to neukazovat žákům, jakým směrem mají jít, ale spíše je podporovat při řešení složitých otázek (Sůva, 2012).

Cílem etické výchovy je zabývat se morálními dilematy, která doprovázejí lidský život, a to prostřednictvím různých metod. Etická výchova nezaměřuje se na to, aby zabezpečila žáka tak, že uspokojí jeho potřeby a vytvoří z něj nedosažitelný ideál morálky nebo bezchybnou

osobnost (což je vlastně nemožné). Místo toho se snaží podporovat vnitřní integraci žáka, aby se stal jedincem, který využívá svůj potenciál a je otevřený ke komunikaci s ostatními a k účasti ve společnosti (Pelcová, 2012).

V etické výchově je klíčové vytvořit atmosféru, ve které jsou morální témata považována za důležitá a relevantní. K dosažení tohoto cíle lze využít různé pedagogicko-psychologické metody, jako je budování pozitivního školního prostředí, podpora pozitivních příkladů a osobnost učitele (Piřha, 2007).

Důležitou součástí je také vytvoření situací, které jsou pro žáky skutečné a blízké, a které je aktivně zapojují do diskuse. K tomu všemu je klíčová afektivní složka, která hraje důležitou roli při formování morálních hodnot a postojů. V této oblasti může být užitečná hierarchická taxonomie podle Krathwohla. Je-li etická výchova efektivní, musí se zabývat problémy, které žáci znají a které je skutečně zajímaví (Muchová, 2015).

Etická výchova je často spojována s hodnotovou výchovou. Oba tyto přístupy zahrnují procesy reflexe, systematického třídění a zkoumání důvodů a rozporů, avšak jejich cílem je vždy porozumění a analyzování něčeho. Tím "něčím" jsou často určité hodnoty, ať už jsou materiální, duchovní nebo mravní povahy. Tyto hodnoty jsou základními stavebními kameny morálky. Úkolem etické výchovy je pak diskutovat o hodnotovém přesvědčení žáků, hodnotách samotných a jejich vzájemné hierarchii a konfliktech, a to reflexivně a systematicky (Hilpert, 2017).

Etická výchova plní také preventivní funkci tím, že žáky učí mnoha dovednostem a schopnostem spojeným s morálním chováním a porozuměním. Tyto dovednosti zahrnují posilování pocitu odpovědnosti, schopnost spolupráce ve skupině, potlačování egoistických, agresivních a netolerantních projevů vůči sobě i druhým a schopnost rozlišovat mezi spravedlivými a nespravedlivými společenskými projevy (Vacek, 2005).

Tento aspekt v určité míře souzní s cílem výchovného projektu podle Roche Olivara, který se zaměřuje na podporu prosociálního chování u žáků. Obecněji jde o to, aby se žáci stali vnitřně konzistentními jedinci, kteří jsou schopni odolat sociálně patologickým jevům (Levin a kol., 1990).

Všechny tyto aspekty jsou neoddělitelně spojeny s učitelem, který má zkušenosti a nadšení, chápe, co dělá, a je aktivně zapojen do rozvoje a formování svých žáků. Proto je klíčové, aby učitelé základních a středních škol absolvovali dvouletý kurz v oblasti etické výchovy, který pořádá Etické fórum ČR. Tím získají učitelé povědomí o metodách, cílech a obsahu etické výchovy. Kurz je však otevřen i dalším profesím v pedagogickém a sociálním sektoru. Zejména na základní škole hraje učitel klíčovou roli. Děti jsou nejcitlivější na signály,

kteří přijímají z okolí, a jsou jimi formovány – včetně školního prostředí. Proto mají rodiče a učitelé zásadní úlohu při formování hodnotových postojů. S postupem času se dítě částečně osamostatňuje od těchto vlivů a začíná si samo vybírat, které hodnoty přijme, ale stále stojí na základech, které mu byly poskytnuty a které ho formovaly v minulosti (Hoferková a kol., 2015).

Je důležité si uvědomit ještě jednu věc. Etická výchova a určitý morální kodex nemohou být omezeny pouze na jeden školní předmět. Jsou klíčovými složkami, které musí být začleněny do priorit učitelského sboru a vytváření obecné atmosféry ve škole (Fontana, 1997).

Avšak klíčovou otázkou je, jak škola zahrnuje etické otázky do svého školního programu a školního řádu. Důležitá je celková komplexnost školního prostředí. Existuje několik způsobů, jak se žáci mohou seznámit s etickými tématy mimo standardní výuku. Zmiňme alespoň několik z nich. Zapojení žáků do rozhodovacích procesů a participace, například prostřednictvím žákovských parlamentů, vedení školních časopisů, eticko-preventivní přednášky, projektové dny, a využití metod, jako je volná tribuna nebo křeslo pro hosta (Vacek, 2005).

Další aktivitou, která není na základních a středních školách tak často využívána, a přesto je velmi vhodná k formování morálního uvědomění, myšlení a jednání je pomoc potřebným. Žáci by měli mít více možností setkávat se s lidmi, kteří jsou nemocní, handicapovaní nebo jinak potřební. Tyto situace mají potenciál vzbudit v žácích prosociální chování a rozvíjet jejich charakter. Tato aktivita by mohla být jedním z úkolů etické výchovy, a do jisté míry souvisí s plánem zapojit žáky více do společenského života školy, města nebo kraje, například účastí na akcích typu Uklid'me Česko.

Na závěr teoretické části lze shrnout celkovou vizi etické výchovy slovy Ladislava Lencze: „Cílem etické výchovy je vytvořit morálně zralého člověka, který je schopen komunikovat, být kreativní, mít zdravé sebevědomí a pozitivně hodnotit ostatní. Takový člověk je schopen vyjádřit své emoce, je empatický, asertivní, a především je schopen spolupracovat a jednat prosociálně, tj. dbát nejen na sebe, ale i na druhé.“ (Lencz, 1997).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Výzkumné šetření

Praktická část diplomové práce se zabývá výzkumným šetřením, které bylo provedeno metodou polostrukturovaného rozhovoru. Současně se v kapitole budu zabývat metodologií výzkumu, stanovením výzkumných cílů a charakteristikou samotného prostředí.

5.1 Metodologie

Pro své výzkumné šetření k diplomové práci týkající se Etické výchovy na základní škole v Dubu nad Moravou jsem si zvolila kvalitativní výzkum. Rozhodla jsem se pro využití kvalitativního výzkumu, protože nabízí hlubší pohled na danou oblast a umožňuje lepší porozumění zkoumaným osobám, pedagogům, a jejich postojům, zejména na jejich subjektivní názory. V kvalitativním výzkumu se badatel nezaměřuje na ověření předem stanovené hypotézy, jak je tomu u kvantitativního výzkumu, ale soustředí se na určitý výzkumný problém a zkoumá ho.

Jako způsob sběru dat jsem zvolila polostrukturovaný individuální rozhovor. Tento typ rozhovoru je charakterizován připraveným souborem otázek, které vytváří hlavní téma rozhovoru, ale není pevně stanoveno jejich pořadí. Tazatel má možnost částečně upravit formulaci otázek a může je doplnit i přímým dotazováním. Tento přístup poskytuje tazateli větší flexibilitu. Polostrukturovaný rozhovor má výhodu v tom, že umožňuje vznik přirozenějšího prostředí pro tazatele a respondent a usnadňuje tok rozhovoru (Reichel, 2009). Tuto strategii jsem si vybrala s cílem zajistit, že respondenti budou mít dostatek času na vyjádření svých názorů na předem připravené otázky, a také abych mohla tyto otázky rozšířit pomocí přímého dotazování.

Nejprve jsem dala respondentům možnost odpovědět svými vlastními slovy, avšak pokud nebyli schopni odpovědět, nabídla jsem jim případné doplnění otázky podotázkou. Nicméně nikdo z respondentů nepotřeboval upřesnění daných otázek, naopak některé otázky u respondentů probouzely vášnivou debatu na dané téma.

Hlavním cílem těchto rozhovorů bylo získat odpovědi na stanovené cíle a porozumět tomu, jak jednotlivci neboli pedagogové vnímají problematiku zkoumané věci. Poté byly

výsledky porovnány s cílem určit podobnosti nebo rozdíly mezi nimi. Porovnání je klíčovým prvkem generalizace a hraje významnou roli při vyvozování závěrů.

V první fázi výzkumného šetření jsem vybrala jednotlivce, které jsem oslovila a následně s nimi provedla rozhovor. Jelikož jsem výzkumné šetření prováděla na základní škole, kde sama vyučuji a dotazovaní jedinci jsou moji kolegové, tudíž nebylo nutné se prvně seznamovat s prostředím školy. Aby byl výzkum validní, tak jako respondenti byly vybrané tři pedagožky z prvního stupně, čtyři pedagožky z druhého stupně a současně také dvě pracovnice školního poradenského zařízení právě z toho důvodu, aby bylo možné zjistit, jestli zavedení EtV má pozitivní vliv na chování žáků na ZŠ. Celkem bylo osloveno 9 jednotlivců a všichni byli ochotni poskytnout polostrukturovaný rozhovor pro mé výzkumné šetření.

Učitelům byly pokládány otázky, které se zaměřovaly na vzdělávání v oblasti etické výchovy, na metody její výuky, dostatečnou časovou dotaci nebo také na dopady výuky, které etická výchova přináší.

Po uskutečnění rozhovorů byly veškeré rozhovory s respondenty z diktafonu přepsány a při vyhodnocování byly odpovědi respondentů porovnávány s předpoklady, ze kterých byly vyvozeny právě otázky, které byly pokládány respondentům během rozhovoru. Vyhodnocování otázek bylo posloupné dle čísel otázek a každá odpověď respondenta byla posuzována vůči jednotlivému předpokladu v ohledu, zda došlo k jeho naplnění či nikoliv. Následně bylo zhodnoceno zda, předpoklady pro otázky k rozhovorům byly naplněny nebo zda k jejich naplnění nedošlo a z jakých důvodů.

5.2 Cíle výzkumu

Cílem šetření v praktické části je zkoumání pedagogických znalostí a dovedností potřebných pro výuku etické výchovy a zjištění, jaké vysokoškolské vzdělání je nezbytné nutné pro výuku tohoto předmětu. Dalším cílem je zjistit dopady výuky etické výchovy na žáky, ať už v pozitivním či negativním směru, seznámit se několika různými metodami výuky, které v tomto předmětu můžou být používány a zjistit, jestli má etická výchova na dané škole dostatečný rozsah učiva a zda by stálo za zvážení zvýšení časové dotace předmětu. Odpovědi na dané cíle jsou získávány prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru s respondenty.

5.3 Charakteristika výzkumného prostředí

Pro svůj výzkum jsem si vybrala Základní školu v Dubu nad Moravou právě z toho důvodu, že zde působím jako pedagog. Etická výchova je na této základní škole vyučována jak na prvním, tak i na druhé stupni základní školy (dále jen „ZŠ“). Základní škola Dub nad Moravou vyznává motto "Škola otevřená všem" a řídí se jím ve své činnosti.

Je to instituce, která klade důraz na otevřenost různým možnostem a iniciativám, ať už pocházejí od žáků nebo zaměstnanců. Sestává z přibližně 300 žáků, 30 členů pedagogického sboru a 15 provozních pracovníků. Aktivně spolupracuje s obcí a různými organizacemi, přičemž rodiče žáků se zapojují do školních aktivit prostřednictvím organizace SRPŠ.

Škola se může pochlubit bohatou tradicí akcí, jako jsou školní plesy, sportovní události a oslavy pro prvňáčky a absolventy. Prostředí školy je přátelské a bezproblémové, a vedení prokazuje ochotu a spravedlnost jak vůči zaměstnancům, tak vůči žákům. Žáci si udržují dobré vztahy i mimo školní prostředí, což je pozoruhodné, zejména vzhledem k tomu, že škola slouží jako základní vzdělávací instituce pro několik vesnic.

Škola je vybavena moderní technikou a pomůckami, což umožňuje učitelům vést kreativní výuku. Spolu s venkovním hřištěm a sokolovnou, která slouží pro tělesnou výchovu, poskytuje škola optimální prostředí pro vzdělávání a rozvoj žáků.

Pracuje podle vzdělávacího programu "Škola otevřená všem", který klade důraz na inkluzivní vzdělávání a podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Podporuje také aktivní účast žáků v různých školních orgánech a projektech, stejně jako účast v soutěžích a závodech, kde často dosahují vynikajících výsledků.

Právě výuka Etické výchovy byla zde zavedena již v roce 2017 v pilotním projektu a byla ji přiřazena disponibilní hodina. Právě tento předmět je předmětem daného šetření a v návaznosti na praxi ve škole a teoretickou část diplomové práce byly sestaveny i otázky do rozhovoru pro učitele.

5.4 Otázky pro výzkumné šetření a popis výzkumného šetření

Zpracování teoretické části diplomové práce a pedagogické praxe s sebou neslo jisté předpoklady pro výzkumné šetření potřebné pro praktickou část diplomové práce. Na základě těchto předpokladů byly sestaveny otázky pro rozhovor s pedagogy. Každý předpoklad k otázce pro rozhovor s pedagogy je sepsán níže,

- Otázka č. 1: Jaká je Vaše pracovní pozice? Předpoklad: Všichni respondenti jsou pedagogové nebo mají pedagogické vzdělání pro základní školu. U dvou respondentek je předpoklad jiné pracovní pozice – školní psycholog a výchovný poradce.
- Otázka č. 2: Jak dlouho působíte na této škole? Předpoklad: Každý z respondentů na škole, kde výzkum probíhal, vyučuje minimálně jeden rok.
- Otázka č. 3: Podílíte se na výuce etické výchovy na základní škole? Předpoklad: Všichni dotazovaní respondenti jsou do výuky zahrnuti, ať už přímou nebo nepřímou formou.
- Otázka č. 4: Prošla jste nějakým vzděláním nebo školením k etické výchově? Předpoklad: Každý z respondentů prošel školením, které bylo na škole v roce 2016-2017 realizováno.
- Otázka č. 5: Jak dlouho etickou výchovu vyučujete? Předpoklad: Aby byl výzkum validní, tak respondent vyučoval etickou výchovu minimálně rok.
- Otázka č. 6: V jakých ročnících jste vyučovala etickou výchovu a v jakých ročnících vyučujete etickou výchovu nyní? Předpoklad: Dle pracovního umístění pedagogů. Respondenti prvního stupně vyučují etickou výchovu na prvním stupni a respondenti, kteří vyučují na druhém stupni, tak se podílí na výuce v rámci druhého stupně.
- Otázka č. 7: Jak se Vám daný předmět vyučuje? Předpoklad: Všichni oslovení respondenti považují etickou výchovu za předmět, který je potřebný k utužování kolektivu a rozvíjení komunikace mezi žáky.
- Otázka č. 8: Jaké metody ve výuce využíváte? Předpoklad: Všichni dotazovaní respondenti používají zejména metody, s kterými se jim dobře pracuje a vidí v nich největší úspěšnost.

- Otázka č. 9: Jaké metody výuky patří mezi oblíbené? Předpoklad: Každý z dotazovaných respondentů má své oblíbené metody, které v hodinách aktivně využívá.
- Otázka č. 10: Stihla jste během roku probrat veškeré učivo z tematického plánu? Předpoklad: Všichni respondenti během celého školního roku zvládli projít všechno učivo, které tematické plány obsahují.
- Otázka č. 11: Vidíte nějaké změny v komunikaci a chování mezi žáky? Předpoklad: Respondenti ve výuce etické výchovy vidí potenciál a změny chování žáků k lepšímu.
- Otázka č. 12: Myslíte si, že má etická výchova na žáky nějaký dopad i mimo školní půdu? Předpoklad: Dotazovaní respondenti se snaží motivovat žáky, aby znalosti z etické výchovy využívali i mimo školní půdu.
- Otázka č. 13: Dostáváte zpětnou vazbu od žáků nebo rodičů? (např.: dítě doma lépe komunikuje, vyjadřuje své pocity,..) Předpoklad: Jelikož se jedná o malou vesnickou školu, kde jsou učitelé v častém kontaktu s rodiči, tak se jim dostává velmi často zpětná vazba na výuku.
- Otázka č. 14: Vidíte v etické výchově potenciál vzhledem k dnešní době? Předpoklad: Respondenti, kteří vyučují etickou výchovu v tom shledávají smysl a vidí potenciál v daném předmětu.
- Otázka č. 15: Rozšířila byste časovou dotaci etické výchovy? Předpoklad: I přesto, že respondenti vidí smysl v předmětu, tak by časovou dotaci předmětu nerozšiřovali.
- Otázka č. 16: Chybí Vám nějaký obsah učiva, který byste do etické výchovy zahrnula? Předpoklad: Všichni dotazovaní respondenti považují obsah učiva předmětu za dostatečný.

Všem účastníkům výzkumného šetření byl prvně zaslán email, kde proběhla domluva týkající se termínu, kdy bude daný rozhovor uskutečněn. Všechny rozhovory byly prováděny na Základní škole v Dubu nad Moravou během volných hodin učitelů nebo případně po vyučování. Autorka začala představením a vysvětlením důvodu volby daného tématu diplomové práce. Celý rozhovor byl nahráván na diktafon. Autorka kladla otázky za sebou a v případě potřeby žádala o upřesnění. Na závěr byl prostor pro další otázky a doplnění informací.

Mezi respondenty byly tři učitelky prvního stupně Adela „R1“ (28 let praxe), Tereza „R2“ (12 let praxe), Martina „R3“ (6 let praxe), také čtyři učitelky druhého stupně Kateřina „R4“ (38 let praxe), Adriana „R5“ (5 let praxe), Jana „R6“ (4 roky praxe), Aneta „R7“ (10 let praxe) a také dvě pracovnice školního poradenského zařízení Lenka „R8“ (7 let praxe) a Barbora „R9“ (33 let praxe). Pro zachování soukromí jsou jména učitelů smyšlená, aby nebylo možné je identifikovat. Nadále budou jednotliví učitelé označováni v rozhovorech jako R s přiřazeným číslem.

Otázky pro respondenty:

- Jaká je Vaše pracovní pozice?
- Jak dlouho působíte na této škole?
- Podílíte se na výuce etické výchovy na základní škole?
- Prošla jste nějakým vzděláním nebo školením k etické výchově?
- Jak dlouho etickou výchovu vyučujete?
- V jakých ročnících jste vyučovala etickou výchovu a v jakých ročnících vyučujete etickou výchovu nyní?
- Jak se Vám daný předmět vyučuje?
- Jaké metody ve výuce využíváte?
- Jaké metody výuky patří mezi oblíbené?
- Stihla jste během roku probrat veškeré učivo z tematického plánu?
- Vidíte nějaké změny v komunikaci a chování mezi žáky?
- Myslíte si, že má etická výchova na žáky nějaký dopad i mimo školní půdu?
- Dostáváte zpětnou vazbu od žáků nebo rodičů? (např.: dítě doma lépe komunikuje, vyjadřuje své pocity,..)
- Vidíte v etické výchově potenciál vzhledem k dnešní době?
- Rozšířila byste časovou dotaci etické výchovy?
- Chybí Vám nějaký obsah učiva, který byste do etické výchovy zahrnula?

6 Výsledky šetření a jejich komparace

V této kapitole se nacházejí výsledky mého šetření, které jsem získala prostřednictvím záznamů rozhovorů a jejich důkladné analýzy. Provedla jsem 9 rozhovorů s respondenty, kde byli dotazováni 16 otázkami a na základě jejich odpovědí jsem porovnávala získané informace z rozhovorů. Tyto odpovědi byly doplněny o data a citace přímo z rozhovorů, což pomohlo lépe porozumět jednotlivým stanoviskům respondentů.

Rozhovory a odpovědi na otázky respondentů jsou přepsány v následujícím pořadí:

- Adela „R1“ (28 let praxe), učitelka na 1. stupni,
- Tereza „R2“ (12 let praxe), učitelka na 1. stupni,
- Martina „R3“ (6 let praxe), učitelka na 1. stupni,
- Kateřina „R4“ (38 let praxe), učitelka na 2. stupni,
- Adriana „R5“ (5 let praxe), učitelka na 2. stupni,
- Jana „R6“ (4 roky praxe), učitelka na 2. stupni,
- Aneta „R7“ (10 let praxe), učitelka na 2. stupni,
- Lenka „R8“ (7 let praxe), pracovník školního poradenského zařízení
- Barbora „R9“ (33 let praxe), pracovník školního poradenského zařízení.

6.1 Analýza výzkumného šetření

Jaká je Vaše pracovní pozice?

Vzdělání učitelů na základních školách může být rozmanité. Existují učitelé, kteří absolvovali více než jeden obor. Tímto se snažíme zodpovědět výzkumnou otázku týkající se vysokoškolského vzdělání učitelů dotazovaných ve výzkumném šetření. Současně tato otázka odliší dotazované učitele a výchovnou poradkyni školní psycholožky, která absolvovala odlišné vzdělání.

- *„Na ZŠ působím jako učitelka prvního stupně. Avšak mou vystudovanou aprobaci je Speciální pedagogika v kombinaci s Tělesnou výchovou a trenérstvím. Pro to, abych mohla vyučovat zde na prvním stupni, tak je podmínkou ze zákona odučit i dvě hodiny na druhém stupni, a proto současně vyučuji tělesnou výchovu v devátých ročnících.“*

- *„Působím zde jako učitelka prvního stupně. Tuto aprobaci mám taktéž vystudovanou. „*
- *„Vystudovala jsem učitelství prvního stupně a této základní škole působím jako pedagožka na prvním stupni.“*
- *„Na ZŠ v Dubu nad Moravou působím jako kantorka na druhém stupni, kde vyučuji své aprobace, které jsem vystudovala a jimiž jsou Anglický jazyk, Český jazyk a Speciální pedagogika.“*
- *„Na této škole působím poměrně krátce a jsem zde učitelka na druhém stupni. Vyučuji zde svůj aprobovaný Anglický jazyk.“*
- *„Působím zde jako učitelka druhého stupně. Mám vystudovanou kombinaci oborů Zeměpis a Přírodopis.“*
- *„Vyučuji na této ZŠ na druhém stupni.“*
- *„Na základní škole v Dubu nad Moravou působím jako školní psycholožka. Prošla jsem vzděláním jednooborové psychologie a nespočtým množstvím kurzů a nyní se věnuji žákům na této základní škole.“*
- *„Působím zde jako učitelka na druhém stupni, ale také několik let i jako výchovná poradkyně.“*

Jak dlouho působíte na této škole?

Etická výchova je v rámci RVP ZV ukotvena poměrně krátkou dobu. Právě pomocí této otázky bylo také cíleno na možné srovnání, které mohou poskytnou pedagogové s delší pedagogickou praxí, poněvadž dříve nebyla Etická výchova vyučována. Na základní škole v Dubu nad Moravou je tomu tak až od roku 2017.

- *„Celou svou pedagogickou praxí působím na jedné škole, a to právě na této základní škole v Dubu nad Moravou a je tomu tak už 28 let.“*
- *„Vyučuji už 12 let. Nastoupila jsem na základní školu v Dubu nad Moravou po dokončení vysoké školy.“*
- *„Na této základní škole vyučuji už 6 let. Předtím jsem působila na jiné základní škole po dobu 1 roku.“*
- *„Ve školství figuruji už 38 let. Po celou tu dobu jsem vyučovala zde na základní škole v Dubu nad Moravou.“*

- *„V Dubu nad Moravou na základní škole učím 5 let. Předtím jsem působila 13 let jiné základní škole taktéž na druhém stupni.“*
- *„Základní škola v Dubu nad Moravou mi poskytla pracovní pozici ihned po dokončení vysoké školy a vyučuji zde již 4. rokem.“*
- *„Na této základní škole učím s malou pauzou již po druhé a tentokrát zde vyučuji souvisle 10 let. Před tím jsem vyučovala 2 roky na jiné základní škole.“*
- *„Jako školní psycholog na této základní škole působím už 7 let.“*
- *„Po vystudování vysoké školy jsem nastoupila jako učitelka do Dubu nad Moravou a působím zde už krásných 33 let.“*

Podílíte se na výuce etické výchovy na základní škole?

Mezi respondenty byli vybráni pedagogové, u kterých bylo předem zjištěno, že se jakýmkoliv způsobem podílí na výuce Etické výchovy. Výuka etické výchovy probíhá na základní škole od prvního až do sedmého ročníku. Mezi respondenty jsou učitelé jak 1., tak i 2. stupně základní školy. Na výuce se podílí také školní psycholožka, anebo občasně i výchovná poradkyně, která je současně na škole jako pedagožka na druhém stupni.

- *„Ano, na výuce Etické výchovy se podílím každý rok. Jelikož vyučuji na prvním stupni, kde je etická výchova v každém ročníku, tak zde etickou výchovu vyučuji každoročně.“*
- *„Ano, jelikož jsem v letošním školním roce třídní čtvrté třídy a vyučuji zde i Etickou výchovu. Na této škole je zvykem, že Etickou výchovu vyučuje vždy právě třídní učitel dané třídy.“*
- *„Zajisté, na výuce Etické výchovy se podílím.“*
- *„Ano, vyučuji Etickou výchovu každoročně již od té doby, co byla Etická výchova zařazena do ŠVP základní školy.“*
- *„Ano, v letošním školním roce se podílím na výuce Etické výchovy. Avšak tomu není pravidlem a nevyučuji ji každý školní rok. V letošním roce ji vyučuji po dvouleté pauze.“*
- *„Ano, letos vyučuji Etickou výchovu teprve druhým školním rokem. První dva roky ve své pedagogické praxi jsem etickou výchovu nevyučovala.“*
- *„Ano, vyučuji Etickou výchovu ve své kmenové třídě.“*

- *„Jako školní psycholožka se pravidelně podílím na výuce Etické výchovy v 2. ročníku na 1. stupni. V rámci Etické výchovy zde spolu s třídní učitelkou učím žáky socio-emoční učení v rámci programu II. Krok. Tento program zde máme už 3. rokem a byl začleněn do výuky právě na první stupeň.“*
- *„V letošním školním roce se na výuce Etické výchovy už přímo nepodílím. Avšak jako výchovná poradkyně často s učiteli a třídními učiteli řeším spoustu problémů, anebo v rámci etické výchovy pořádáme různé lekce na řešení problémů, které se v dané třídě nachází.“*

Prošla jste nějakým vzděláním nebo školením k etické výchově?

Etická výchova je poměrně novým předmětem. Již je možné tento předmět studovat na pedagogické fakultě v kombinaci s jiným oborem. Na základní škole v Dubu nad Moravou nemá nikdo z pedagogického sboru tento předmět aprobovaný. Avšak škola ve školním roce 2016/2017 uskutečnila společné vzdělávání v rámci programu na implementaci Etické výchovy do vzdělávání. Tento program byl podpořen grantem na projekt "Lepší vztahy ve škole – cesta k lepšímu životu". Všichni pedagogičtí pracovníci absolvovali školení, které se skládalo z celkem čtyř vzdělávacích bloků s těmito tématy: "Praktická aplikace etické výchovy", "Bezpodmínečné přijetí žáka a vyjádření pozitivních očekávání", "Prosociální komunikace" a "Emoce a škola". Dohromady školení obsahovalo 20 výukových hodin.

- *„Ano, prošla jsem hromadným školením pedagogů, které jsme měli na škole ve školním roce 2016/2017. Toto školení bylo zaměřené na výuku Etické výchovy.“*
- *„Ano, prošla jsem školením, které nám zařídilo vedení školy.“*
- *„Neprošla, ale myslím si, že metodika, kterou máme k dispozici, je dostatečná, včetně pracovních listů pro žáky a moc hezky se s ní pracuje.“*
- *„Ano, absolvovala jsem intenzivní školicí kurz v letech 2016/2017.“*
- *„Žádným vzděláním jsem neprošla. Bohužel. Avšak si myslím, že by to mohlo být velmi přínosné, zejména pro učitele, kteří nejsou příznivci výchovných předmětů jako já.“*
- *„Neprošla. Bohužel. Uvítala bych nějaký intenzivní kurz, který by mi ukázal nové možnosti v ohledu na metody výuky, které by se v předmětu daly využít.“*
- *„Bohužel jsem žádným školením neprošla. V letech, kdy bylo hromadné školení jsem byla na mateřské dovolené. Ve svém volném čase si sama dohledávám*

spoustu informací a myslím si, že školení na tento předmět by pro mě mohlo být velkým přínosem.“

- *„Jelikož na škole působím jako školní psycholog a ne pedagog, tak jsem žádným vzděláním ani kurzem k výuce Etické výchovy neprošla. Mám za sebou intenzivní kurz na program II. Krok a využívám své poznatky z praxe a studií psychologie.*“
- *„Ano, mám za sebou několik školení k výuce Etické výchovy. Vystudovala jsem metodika prevence na Univerzitě Palackého v Olomouci. Prošla jsem hromadným školením v letech 2016/2017. V neposlední řadě jsem prošla také metodickým školením k učebnicím, které na škole využíváme.*“

Jak dlouho etickou výchovu vyučujete?

Pomocí tohoto dotazu se zaměřujeme na zjištění délky, po kterou dotyčná osoba vyučuje etickou výchovu. Tímto dotazem dojde k získání informací o zkušenostech a angažovanosti jednotlivce v oblasti etické výchovy a její výuky.

- *„Etickou výuku vyučuji od roku 2016.*“
- *„Tuším, že tento předmět vyučuji od školního roku 2016/2017. Tudiž nějakých 8 let.*“
- *„Popravdě si teď nejsem jistá, jestli jsem ji učila již při svém nástupu do školy v Dubu nad Moravou, jelikož jsem měla během působení na této škole ještě pauzu na mateřské. Ale co jsem se vrátila a učím teď po mateřské 3 roky, tak jsem ji učila. Takže s jistotou mohu říct, že 3 roky. Ovšem je možné, že jsem se s ní setkala již před mateřskou. Bohužel se omlouvám, ale opravdu si to nevybavuji.*“
- *„Letošní rok to bude 8 rok, co vyučuji Etickou výchovu.*“
- *„Etickou výchovu jsem vyučovala 2 roky.*“
- *„V letošním školním roce to je druhý rok, co vyučuji tento předmět.*“
- *„Omlouvám se, ale bohužel nedokážu odpovědět přesně. Myslím, že tento předmět vyučuji 4 nebo 5 let. Letos vyučuji Etickou výchovu ve své kmenové 5. třídě.*“
- *„Program II. Krok je vyučováný vždycky ve 2. třídě na 1. stupni. Avšak socio-emoční učení a různé lekce absolvuji s žáky napříč 1. i 2. stupněm, dle potřeby a požadavků učitelů.*“

- *„Etickou výchovu jsem učila od roku 2016. Avšak posledních 5 let Etickou výchovu jako předmět nevyučuji, jelikož nejsem třídním učitelem.“*

V jakých ročnících jste vyučovala etickou výchovu a v jakých ročnících vyučujete etickou výchovu nyní?

Tento dotaz se zaměřuje na zjištění konkrétních zkušeností pedagoga v oblasti vyučování etické výchovy. Má za cíl porovnat, v jakých ročnících dotyčný pedagog etickou výchovu v minulosti vyučoval a jak se situace vyvíjí aktuálně. Dotaz slouží ke zjištění, zda dochází ke změnám ve věkovém zaměření výuky nebo zda pedagog získal nové zkušenosti a příležitosti v rámci své kariéry.

- *„Etickou výchovu vyučuji vždy v 1., 2. nebo 3. třídě, jelikož učím pouze tyto tři ročníky opakovaně. V letošním školním roce učím 3. třídu a v ní taktéž vyučuji etickou výchovu.“*
- *„Etickou výchovu jsem vyučovala pouze ve 3. a 4. ročníku. Nyní mám žáky 4. třídy, kde máme společně jednou týdně etickou výchovu.“*
- *„1. a 2. třída. V současné době 1. třída.“*
- *„Stále a dokola vyučuji etickou výchovu 5. a 6. ročnících.“*
- *„Momentálně etickou výchovu nevyučuji, ale učila jsem v 5., 6. a 7. ročníku.“*
- *„Minulý školní rok jsem dostala jako třídní 5. třídu a vyučovala v dané třídě i etickou výchovu. Jelikož jsem s nimi pokračovala do dalšího ročníku, tak nyní vyučuji etickou výchovu v 6. ročníku. V žádném jiném ročníku jsem zatím etickou výchovu nevyučovala.“*
- *„Tento předmět jsem vyučovala zatím pouze v 5. ročníku.“*
- *„Na výuce etické výchovy se podílím pouze vždy ve 2. ročníku s programem II. Krok. Avšak na požadavek učitelů se občas objevuji i v jiných ročnících, kde děláme socio-emoční lekce.“*
- *„Etickou výchovu vyučuji vždy v 5., 6., anebo 7. ročníku. Avšak momentálně etickou výchovu nevyučuji.“*

Jak se Vám daný předmět vyučuje?

Dotaz se zaměřuje na zjištění subjektivního vnímání pedagogů ohledně vyučování předmětu etická výchova. Je to otázka, která otevírá prostor pro reflexi vyučovacích metod,

pedagogických přístupů, materiálů, interakcí se studenty a dalších aspektů spojených s předáváním kurikula etické výchovy.

Umožňuje pedagogovi zamyslet se nad metodami a technikami, které používá při vyučování etické výchovy. Může reflektovat, zda využívá diskuse, případové studie, role-playing, projektovou práci nebo jiné interaktivní strategie. Pedagog může popsat, jakým způsobem interaguje se studenty během hodin, jaké typy otázek a diskusí jsou nejčastější, a jak studenti reagují na různé pedagogické přístupy. Odpověď může odhalit specifické výzvy, se kterými se pedagog setkává při vyučování etické výchovy, jako jsou například rozdílné úrovně morálního vývoje mezi studenty, obtíže s angažováním studentů, nebo nedostatek času a zdrojů na pokrytí všech témat.

Dotaz také nabízí prostor pro hodnocení efektivity výuky v kontextu dosahování vzdělávacích cílů etické výchovy, jako je rozvoj morálního uvažování, kritického myšlení a schopnosti studentů aplikovat etické principy v reálném životě. Tento dotaz je klíčový pro pochopení, jak se etická výchova prakticky realizuje na školách

- *„Tento předmět je na 1. stupni velice atraktivní a práce v hodinách je velmi zajímavá, protože má velký přínos jak pro děti, tak i pro vyučující. Obohatí jak děti, tak i nás učitele různými informacemi a znalostmi o spolužácích, a protože se zde střídá několik metod výuky, tak žáky hodina baví a je pro ně velmi zajímavá.“*
- *„Je to příjemná změna. K etické výchově máme učebnice a metodiku s pracovními listy. Žáky tento předmět velmi baví a je zde velký prostor pro komunikaci a akční metody výuky.“*
- *„Etickou výchovu mám moc ráda, vyučuje se mi dobře. Je to skvělý předmět, jak můžeme naučit děti komunikovat, nebát se sdílet své pocity a umět s nimi pracovat.“*
- *„Etická výchova se mi vyučuje dobře. Zajímavé na tomto předmětu je především ta možnost střídat několik různých forem práce.“*
- *„Jelikož jsem spíše introvertní a pragmatický typ člověka, tak mi tento předmět činí někdy problém, jak témata uchopit. Proto je pro mě velmi podstatné připravit si detailní přípravy na hodiny.“*

- *„Předmět je velmi zajímavý, ale také záleží na tématu, které aktuálně probíráme. Baví mě především témata o rodině a komunikaci, kde je velký prostor pro velkou spoustu aktivních metod výuky.“*
- *„Předmět učím ve své třídě. Pomáhá mi s žáky navázat bližší vztah a vytvořit si tak silnější pouto. Jelikož i pro žáky je to velmi zajímavé, tak se často bez ostychu zapojují do všech aktivit.“*
- *„Na výuce tohoto předmětu se podílím velmi ráda. V rámci programu mám hromadu možností a prostoru, jak na děti působit. Mohu využít spoustu technik a děti mají prostor k tomu, aby si mohly spoustu přístupů zvnitřnit a prožít.“*
- *„Etickou výchovu vyučuji velmi ráda. Jde o to, že tento předmět formuje nejen žáky, ale i vyučujícího. Lépe se vzájemně poznáváme a většinou je v hodinách příjemná atmosféra.“*

Jaké metody ve výuce využíváte?

Dotaz „Jaké metody ve výuce využíváte?“ je zásadní pro diplomovou práci zaměřenou na etickou výchovu, neboť umožňuje zkoumat a porozumět specifickým pedagogickým přístupům využívaným při výuce tohoto předmětu. Dotaz je otevřený a dává respondentům prostor k detailnímu popisu jejich metodického repertoáru, což může vést k odhalení širší škály vyučovacích strategií.

Pedagogové mohou uvést konkrétní metody, jako jsou diskuse, role-play, skupinové projekty, případové studie, debaty, přednášky, multimediální prezentace atd. Záleží na tom, jaké metody preferují a jak jsou přizpůsobeny věku a schopnostem studentů. Otázka může odhalit, jakým způsobem pedagogové využívají technologické nástroje a média ve výuce etiky, což může zahrnovat použití online zdrojů, aplikací nebo interaktivních platforem.

Tento dotaz je klíčový pro porozumění efektivitě a přístupům k etické výchově, poskytuje základ pro analýzu účinnosti různých pedagogických metod a jejich vlivu na učení studentů v oblasti etiky. Tato informace může pomoci identifikovat osvědčené postupy a možná zlepšení v pedagogických metodách pro výuku etiky.

- *„Ve výuce využívám téměř všechny metody výuky. Metody, které nejčastěji využívám je metoda problémová, metoda objevování, metoda projektová, anebo metoda inscenační. Děti milují střídání metod, je to pro ně mnohem pestřejší. Nenudí se, neruší, jsou otevření diskusím a baví je to.“*

- *„Nejčastěji využívám zážitkovou metodu, protože děti se učí z vlastního prožitku dané situace. Dále často využívám inscenační metody, skupinové a kooperativní metody. Často do hodin zařazuji i didaktické hry.“*
- *„Nejčastěji využívám rozhovory, zážitkovou metodu a učení posilováním žádoucího chování. Myslím si, že tyto metody mohou žákům poskytnout zkušenost a možnost vytvořit si vlastní názor na danou situaci nebo pocit. Je známo, že děti se učí z vlastních zážitků a prožívání, jelikož je to jejich přirozený způsob a vše ovlivňuje jejich postoje a chování.“*
- *„Velmi často využívám metodu komunitního kruhu, dramatizace a skupinové práce. Tyto metody se mi osvědčily nejvíce.“*
- *„Ve výuce etické výchovy nejčastěji využívám práci ve dvojicích nebo skupinách, problémové úlohy, hraní rolí a modelové situace. Často s žáky vyhledáváme i spoustu informací na internetu.“*
- *„těch metod je spousta, ale mezi nejčastěji používané řadím například rozhovory, diskuse, didaktické hry, projektovou metodu, inscenační techniky, relaxační techniky a ankety.“*
- *„Často využívám i metodu samostatné práce, skupinové práce, simulace, hraní rolí a didaktické hry.“*
- *„Používám jak frontální výuku, tak i skupinovou práci, aktivizující metody, didaktické hry nebo prožitkovou metodu.“*
- *„Jelikož mým druhým oborem je výtvarná výchova, tak často prolínám tyto dva předměty pomocí arteterapie. Dále využívám metodu diskusní, situační a zážitkovou.“*

Jaké metody výuky patří mezi oblíbené?

Tento dotaz ve vztahu k diplomové práci na téma etická výchova je směrodatný pro zkoumání preference pedagogů i studentů ohledně výukových metod používaných při etické výchově. Tento dotaz může pomoci identifikovat nejen nejčastěji používané metody, ale také ty, které jsou nejefektivnější a nejvíce oceňované v kontextu pedagogické praxe. Zároveň se může tento dotaz vztahovat i na to, které metody jsou populární mezi studenty. To může pomoci odhalit, jaké metody jsou nejvíce motivující, zábavné nebo zapamatovatelné pro studenty.

- „*Moji, ale i nejoblíbenější metodou žáků je metoda inscenační a zážitková. Žáci se v ní rádi iniciují, nestydí se a jdou bokem veškeré jejich zábrany.*“
- „*U mých dětí je nejvíce oblíbená skupinová výuka a didaktické hry. Mohla bych zmínit i inscenační metodu, avšak někdy mají mírné zábrany a stydí se.*“
- „*Moje nejoblíbenější metoda jsou různé inscenační techniky a didaktické hry nebo řešení problémových situací. Nechám děti samotné uvažovat, diskutovat a získávat nové zkušenosti.*“
- „*Dle mě je nejoblíbenější metodou ve výuce etické výchovy hraní rolí.*“
- „*Za mě určitě mezi nejoblíbenější metody výuky jsou hraní rolí a práce ve skupinách.*“
- „*Mezi oblíbené metody bych zařadila projektovou výuku, didaktické hry a inscenační metodu, při které se žáci můžou projevit.*“
- „*Za mě jsou to všechny metody, kdy se žáci dostanou z lavic a dělají něco, co v jiných hodinách není běžné, anebo vůbec možné. Spadá tam například inscenační metoda.*“
- „*Do nejoblíbenějších metod bych zařadila skupinovou a prožitkovou metodu, rozhovory a diskuse.*“
- „*Ráda s dětmi diskutuji a užívám si roli mediátora. Velmi mám oblíbené situační hry, kdy pomocí těchto her jako vyučující dostávám skvělou zpětnou vazbu.*“

Stihla jste během roku probrat veškeré učivo z tematického plánu?

Dotaz "Stihla jste během roku probrat veškeré učivo z tematického plánu?" je klíčový pro analýzu účinnosti a efektivity výuky etické výchovy. Zaměřuje se na schopnost učitele realizovat plánované učební osnovy během stanoveného časového rámce a může odhalit potenciální výzvy, s nimiž se učitelé mohou setkávat při pokusu o pokrytí celého plánovaného obsahu.

Poskytuje podstatné informace o tom, jak jsou pedagogické plány implementovány v praxi a jaké faktory přispívají k jejich úspěchu nebo selhání. Odpovědi mohou pomoci identifikovat oblasti, které potřebují větší podporu nebo další zdroje, a mohou sloužit jako základ pro doporučení zaměřená na zlepšení plánování a provedení etické výchovy. Tento dotaz tedy nejenom odhaluje praktické aspekty výuky, ale také může napomoci k lepšímu porozumění potřebám a výzvám, které učitelé etické výchovy čelí.

- *„Tematické plány jsou dobře propracovány a učivo se dá dobře stíhat. Tudiž se mi ještě nestalo, že bych byla nějak více ve skluzu nebo něco nestihla.“*
- *„Ano stíhám probrat veškeré učivo. Některé kapitoly probíráme více podrobněji a jiné zase spíš okrajově.“*
- *„Ano stihla. Pokud je nějaké téma, které je potřeba více rozebrat, prožít nebo prodiskutovat, nebojím se mu věnovat více času, protože vím, že tematický plán je dobře nastaven.“*
- *„Ano, stíhám to bez problému.“*
- *„Ano, za běžného režimu vše stíhám. Nicméně když během kovidové krize probíhala výuka online, tak hodiny etické výchovy probíhaly jen 3 měsíce. To bohužel nebylo možné stihnout veškerý obsah učiva.“*
- *„Ano, stihla.“*
- *„Téměř ano. Některé kapitoly učiva jsem chtěla více rozebrat, ale skrz časový plán to není možné.“*
- *„V rámci programu jsem stihla probrat veškeré lekce, a navíc si mohli žáci některé lekce více prožít a bylo jim umožněno se danému tématu věnovat víc. Mohli si také vyzkoušet hraní rolí, kde na to dostali velký prostor.“*
- *„Většinou ano. Velmi oceňuji, že v tomto předmětu lze reagovat na vzniklé problémy, které se ve třídách nachází.“*

Vidíte nějaké změny v komunikaci a chování mezi žáky?

Tento dotaz umožňuje analyzovat, jak etická výchova ovlivňuje mezilidské vztahy a chování žáků v rámci školního prostředí. Dotaz se zaměřuje na změny v komunikaci mezi žáky, což je klíčové pro posouzení, zda výuka etické výchovy přispívá ke zlepšení sociálních interakcí a komunikačních schopností studentů. Změny v chování mohou odrážet, jak dobře jsou studenti schopni internalizovat a aplikovat etické principy a hodnoty diskutované během hodin, což je indikátor účinnosti etické výchovy. Dotaz může také ukázat, zda došlo k posílení empatie a vzájemného respektu mezi žáky, což jsou klíčové aspekty prosociálního chování. Současně poskytuje důležitý náhled na praktické výsledky vzdělávacího procesu. Může sloužit jako základ pro doporučení ke zlepšení kurikula a pedagogických metod, aby byly co nejúčinnější v podpoře prosociálního chování a pozitivní sociální interakce mezi žáky. Tento dotaz je klíčový pro pochopení širšího vlivu etické výchovy na školní kulturu a vztahy mezi studenty, a především také na jejich vztahy i mimo školní prostředí.

- „Žáci si po hodinách etické výchovy lépe uvědomují správnost svého chování a snaží se dodržovat pravidla, které si v hodinách sami uvedli. Avšak jak mezi sebou komunikují po vyučování, tak to už nevím.“
- „Určitě je to pro žáky přínosem. Mají prostor se vyjádřit a hlavně vidí, že je někdo poslouchá. Bohužel lze vidět, že v dnešní zrychlené době nemají rodiče tolik prostoru pro komunikaci s dětmi.“
- „Rozhodně vidím. Žáci jsou více otevření, nebojí se vyjádřit svůj názor. Snaží se konflikty řešit správně.“
- „Vidím. Sice jsou to malé změny, ale jsou tam.“
- „Částečně. Extrovertnější žáci dokážou problémy pojmenovat a navrhnout řešení. Pro introvertní žáky je často problém stále pojmenovat a řešit problémy, které se týkají emocí nebo vztahu.“
- „Díky etické výchově se učí projevovat úctu jak k sobě, tak k druhým. Nebojí se vyjadřovat a respektují vzájemné odlišnosti.“
- „V etické výchově se často věnujeme i třídnickým záležitostem. Řešíme spolu konfliktní situace a budujeme kolektiv. Na žácích pozoruji změny po těchto aktivitách, zejména ve vyjadřování a v komunikaci.“
- „Všimla jsem si spousty změn. Žáci se hodně snaží v běžných situacích a uvědomují si, jak by se mohli zachovat jinak a lépe. Jak by na spoustu věcí mohli reagovat, když se necítí dobře a učí se taky říct si o pomoc.“
- „Všimla jsem si několika změn. Zejména že se žákům vrací smysl pro humor, umí si ze sebe udělat legraci v rámci slušných mezí. Chovají se mnohým lépe, naučili se také soucitnému chování. Díky etické výuce i introvertní žáci, kteří se moc neprojevují získávají zdravé sebevědomí. Jsou schopni samostatně uvažovat a řešit konflikty bez následků. Učí se také vzájemné ochotě a pomoci a v neposlední řadě lépe vnímají a chápou pravidla slušného chování.“

Myslíte si, že má etická výchova na žáky nějaký dopad i mimo školní půdu?

Tento dotaz umožňuje posouzení a zkoumání, zda se principy etické výchovy projevují v chování a rozhodování studentů v jejich každodenním životě mimo školu. To zahrnuje rodinné prostředí, komunitní aktivity, volný čas a další interakce mimo školní prostředí. Otázka zvažuje, zda etická výchova motivuje studenty k aktivní účasti na komunitních akcích, dobrovolnických činnostech a jiných formách sociální angažovanosti. To může indikovat, zda etická výchova

podporuje rozvoj prosociálního chování a občanské odpovědnosti. Tento dotaz může také zkoumat, zda vliv etické výchovy přetrvává v životě studentů i po ukončení jejich studia a jaký je dlouhodobý dopad etické výchovy na jejich životní cestu a rozhodování. Tento dotaz je důležitý pro pochopení širšího kontextu a významu etické výchovy v rámci osobního a společenského rozvoje studentů.

- *„Myslím si, že menší žáci si z hodin něco odnesou. Ale hodně záleží také na povaze jednotlivce. Některé děti se snaží získané informace a dovednosti praktikovat i v běžném životě, jiné děti se snaží jen v hodinách. Je to ale běh na dlouhou trať.“*
- *„Myslím si, že ano. Často si s dětmi zadáváme i domácí úlohy, kdy třeba během jednoho týdne mají za úkol např.: pochválit někoho, pomoci někomu s něčím. V následujících hodinách si vždycky povíme, co se nám povedlo a co musíme zlepšit.“*
- *„Ano, myslím si, že si celkově více uvědomují svá práva, chování a pocity mimo školu.“*
- *„Podle jejich vlastního vyjádření použijí občas některé prvky doma, ale víc nemohu posoudit.“*
- *„Nejsem schopna tohle posoudit. Velmi záleží na povaze žáka a také na rodinném prostředí.“*
- *„Ano, myslím si, že žáci se díky etické výchově dokážou lépe rozhodovat v určitých situacích. Mají sociální dovednosti – empatie, komunikace, spolupráce,...“*
- *„Věřím, že ano.“*
- *„Od rodičů vím, že občas je děti velmi mile překvapí reakcí na danou situaci.“*
- *„Určitě má na žáky dopad. Zpětná vazba rodičů je velmi pozitivní. Žáci lépe zvládají situace, jsou schopni vzájemné komunikace. Mají také respekt k ostatním a nebojí se občas i chybovat. Všechny tady ty schopnosti určitě uplatňují i mimo školu.“*

Dostáváte zpětnou vazbu od žáků nebo rodičů? (např.: dítě doma lépe komunikuje, vyjadřuje své pocity,..)

Tento dotaz přináší cenné informace o vnímaném dopadu výuky etické výchovy na žáky a jejich rodiny. Odpovědi na tento dotaz mohou poskytnout ucelený obraz o tom, jaké konkrétní změny jsou pozorovány v chování a projevech žáků a jaké jsou reakce rodičů na tyto změny. To může poskytnout důležitý náhled na efektivitu výuky a pomoci identifikovat oblasti, které by mohly být dále zdokonaleny nebo posíleny. Dále může sloužit jako podklad pro diskusi o tom, jak by mohla být výuka etické výchovy optimalizována, tak aby lépe reagovala na potřeby žáků a jejich rodin.

- *„Na třídních schůzkách se s rodiči bavíme o problematice ve vyučování, ale také o chování žáků. Někteří rodiče mi říkají, že děti etická výchova baví a rádi o průběhu hodiny mluví. Což si myslím, že je kladná zpětná vazba.“*
- *„Od rodičů nemám příliš zpětné vazby, ale s dětmi se zlepšila komunikace. Umi si říct svůj názor, ale umí i vyslechnout a respektovat názor spolužáka.“*
- *„Z osobní zkušenosti mám i zpětnou vazbu od rodičů, kdy mi sami říkali, že jsou jejich děti více otevřené, mluví o svých emocích a nebojí se podělit, pokud mají problém.“*
- *„Zpětnou vazbu od rodičů dostávám velmi zřídka.“*
- *„Ještě jsem žádnou zpětnou vazbu nedostala.“*
- *„Ano dostávám. Jsem ráda, že žáci ve mně mají důvěru a nebojí se ji projevit.“*
- *„Zpětnou vazbu dostávám velmi zřídka. Nejčastěji na třídních schůzkách.“*
- *„Zpětnou vazbu dostávám od rodičů velmi často. Spousta rodičů zaznamenala změny v chování u jejich dětí zejména ve vypjatých situacích.“*
- *„Jelikož děti moc nevyužívají schránku důvěry, ale řeší problémy přímo, tak mám zpětné vazby více než dost. Děti umí problémy pojmenovat a říkají si o pomoc. Rodiče jsou rádi, že s nimi děti více komunikují a jsou sdílnější.“*

Vidíte v etické výchově potenciál vzhledem k dnešní době?

Dotaz klade otázku, zda etická výchova může nabídnout užitečné nástroje a strategie pro řešení aktuálních sociálních, morálních a etických problémů, se kterými se žáci mohou setkat. To zahrnuje schopnost etické výchovy podporovat rozvoj dovedností jako je kritické myšlení, empatie, respekt k odlišnostem a odpovědnost. Dále dotaz může reflektovat schopnost etické výchovy přizpůsobit se dynamické povaze současného světa a jeho neustálým změnám. To zahrnuje schopnost adaptovat se na nové technologie, sociální trendy a hodnotové posuny. Odpovědi na tento dotaz mohou poskytnout důležité informace o tom, jaký potenciál má etická výchova pro přípravu žáků na současný svět a jak může přispět k jejich osobnímu a sociálnímu rozvoji. To může posloužit jako podklad pro formulaci doporučení pro vylepšení a posílení etické výchovy tak, aby lépe odpovídala potřebám současné společnosti a připravovala žáky na jejich budoucí role a úkoly.

- *„Ano, myslím si, že je důležité naučit děti pracovat se svými emocemi. Především také mluvit o problémech, o tom, co je trápí a také o tom, co mají a nemají rádi.“*
- *„Určitě ano. Většina rodičů nemá na děti tolik času, aby si s nimi povídali a vyslechli je. Snažím se, aby se děti měly především rády vzájemně a současně, aby měl každý rád i sám sebe a podporuji vzájemný respekt mezi nimi.“*
- *„Rozhodně. V dnešní době se klade větší důraz na psychické zdraví. A jelikož etika rozvíjí mravní i charakterové vlastnosti, jde tohle všechno na ruku i s psychickým zdravím. Protože pokud si budeme uvědomovat své hodnoty, budeme se učit empatie k ostatním, pomáhat si, budeme se cítit lépe my i ostatní.“*
- *„Určitě ano, ale je třeba, aby předmět vyučoval třídní učitel. Současně by byla vhodná změna v legislativě, aby v hodinách etické výchovy mohly být realizovány také třídnické hodiny.“*
- *„Ano, ale nezařazovala bych etickou výchovu do všech ročníků na základní škole. Na druhém stupni se často tematicky prolíná s občanskou výchovou a výchovou ke zdraví. Žáky pak často opakovaná témata nudí.“*

- *„Ano, vidím. Etická výchova může žáky ovlivnit v mnoha oblastech. Ať už se jedná o formování žáků, tak i přípravu na jejich život. V rámci předmětu rozvíjí empatii a sociální jednání.“*
- *„Rozhodně. Etická výchova vede ke komunikaci mezi žáky a k posilování empatie.“*
- *„Určitě ano. V rámci etické výchovy se dá časová dotace využít i na částečnou formu třídnické hodiny. Děti potřebují, aby s nimi někdo mluvil o běžných věcech. Proto si myslím, že socio-emoční učení je velmi důležité. Děti jsou v dnešní době odpojeny od svých emocí.“*
- *„Etická výchova je velmi důležitá. Učí žáky spolu jednat a komunikovat v rámci slušného chování, nést následky za své jednání, mít respekt a vnímat úctu ke druhým.“*

Rozšířila byste časovou dotaci etické výchovy?

Dotaz se zaměřuje na to, zda by měla být etická výchova považována za prioritní oblast vzdělávání a zda by měla být dostatečně zastoupena v časovém rozvrhu školního programu. Dále klade otázku, zda je aktuální časová dotace etické výchovy dostatečná pro dosažení stanovených cílů a zda by měla být rozšířena, aby lépe odpovídala potřebám žáků. Dotaz předpokládá, že rozšíření časové dotace etické výchovy by mohlo přinést pozitivní výsledky v podobě lepšího osvojení etických principů, vyššího povědomí o morálních dilematech a zlepšení morálního chování žáků. Odpovědi na tento dotaz mohou poskytnout cenné informace o tom, jak je etická výchova vnímána ve vzdělávacím systému a jak by mohla být lépe integrována do školního programu. To může posloužit jako podklad pro formulaci doporučení pro změny v organizaci výuky a rozvrhu školního dne s cílem posílit a zdůraznit význam etické výchovy ve vzdělávacím procesu.

- *„Jako učitelka pracující na 1. stupni vnímám velkou potřebu etické výchovy. Z mého pohledu by mi naprosto nevadilo, kdyby se zvedla časová dotace na 2 hodiny etické výchovy týdně.“*
- *„Myslím si, že 1 hodina týdně je dostačující. Během roku míváme i různé semináře s paní psycholožkou a myslím si, že takto je to vyhovující.“*

- *„Já osobně bych se rozšíření nebála. Klidně 2 hodiny týdně. Protože si myslím, že v dnešní době je důležité už od malička děti vést k tomu, že je důležité správně zpracovat a prožívat vlastní prožívání zážitků, které potom ovlivňuje jejich postoje a chování. Kdy jindy tohle u dětí utvářet než od začátku povinné školní docházky. Aby se s tím naučili pracovat a v pozdějším věku naplno využívat.“*
- *„Pokud by etickou výchovu vyučoval třídní učitel s možností věnovat část časové dotace třídnickým hodinám a řešit aktuální problémy, tak určitě ano.“*
- *„Za mě určitě ne. Jedna hodina je naprosto dostačující.“*
- *„Ano, protože schopnost rozvíjet „soft skills“ je považována za velmi vhodnou pro komplexní rozvoj osobnosti každého žáka.“*
- *„Proč ne. Byla bych pro. Jedná se o ideální prostor na rozvíjení kompetencí žáků.“*
- *„Za mě určitě ano. Na dvě hodiny týdně. Pro třídní učitele by se otevřel větší prostor pro práci s žáky v jiném směru.“*
- *„Za mě nelze časová dotace rozšířit. Už i tak je velká přetíženost žáků. Z mého pohledu by se mělo jednat spíš o mezipředmětové přesahy. Tudiž ne, časovou dotaci bych nerozšiřovala.“*

Chybí Vám nějaký obsah učiva, který byste do etické výchovy zahrnula?

Dotaz se zaměřuje na to, zda v učivu etické výchovy chybí nějaké důležité téma nebo aspekt, který by mohl být zařazen do výuky. Také klade otázku, zda stávající obsah etické výchovy odpovídá potřebám a zájmům žáků a zda by měl být doplněn o další relevantní témata. Dotaz předpokládá, že existují oblasti, které by mohly být lépe zastoupeny v učivu etické výchovy a nabízí možnost navrhnout konkrétní témata nebo obsah, který by mohl být začleněn do výuky.

Tento dotaz poskytuje důležité podněty pro reflektování obsahu a rozsahu etické výchovy ve školním prostředí. Odpovědi na tento dotaz mohou poskytnout cenné informace o tom, jaký obsah by měl být zařazen do výuky etiky, aby lépe odpovídal potřebám a zájmům žáků. To může vést k formulaci návrhů na doplnění učiva o nová témata nebo aspekty, které by mohly přispět k rozvoji morálního uvědomění a

kompetenci žáků. Taková doporučení mohou být užitečná pro školské instituce při aktualizaci a zdokonalení obsahu etické výchovy ve vzdělávacím procesu.

- *„Myslím si, že obsah učiva je v etické výchově dostačující.“*
- *„Z pohledu učiva mi v etické výchově nic nechybí.“*
- *„V současné době při výuce na první stupni nevnímám, že by mi nějaký obsah chyběl. Možná kolegyně, které učí ve vyšších třídách něco postrádají, ale já jsem spokojená a za mě jsou všechna témata dostatečná.“*
- *„Momentálně mě nic nenapadá. Myslím si, že obsah učiva máme dostatečně propracovaný v tematických plánech.“*
- *„Ne. Nic mi v etické výchově z pohledu učiva nechybí.“*
- *„Myslím si, že ne. Jedná se taky o schopnost daného učitele jistě témata rozšířit podle aktuální potřeby.“*
- *„Nechybí. Učím ji prvním rokem. Uvidím postupem času, jestli mi budou nějaká témata scházet či nikoliv. V případě, že by mi nějaké téma chybělo, tak se ho budu snažit zahrnout svépomocí do tematického plánu.“*
- *„Vzhledem k tomu, že se etické výchovy účastním pouze v druhém ročníku s programem II. Kroku, tak na tuto otázku nemohu objektivně odpovědět.“*
- *„Učebnice a metodiky, které nyní na škole užíváme mi vyhovují. Myslím si, že etickou výchovu musí učit zdravý a vyrovnaný učitel. Avšak v současné době by možná stálo za zmínku zahrnout do etické výchovy téma sociálních sítí a umělé inteligence. Měla jsem představu dokonalé učebny etické výchovy, avšak z pohledu financování školství to je docela utopie. Tudiž možná postupem času bude v etické výchově potřeba začlenit další témata, ale nyní si myslím, že jsou témata dostačující a nic tam nechybí.“*

6.2 Komparace výzkumného šetření

Cílem šetření praktické části diplomové práce na téma Etická výchova na základní škole v Dubu nad Moravou bylo především prozkoumat a posoudit pedagogické znalosti a dovednosti, které jsou nezbytné pro efektivní výuku etické výchovy. V rámci tohoto zkoumání bylo klíčové zjistit, jaké vzdělání a přípravu mají učitelé, kteří tento předmět vyučují, a zda je jejich kvalifikace dostatečná pro pokrytí požadavků daného předmětu.

Dále bylo cílem zjistit, jaké dopady má etická výchova na žáky, ať už v pozitivním či negativním smyslu. Tato část šetření měla za úkol odhalit, jaký vliv má výuka etiky na formování morálního uvědomění žáků a zda přispívá k lepší komunikaci a chování mezi žáky jak ve školním prostředí, tak i mimo něj.

Šetření také zahrnovalo analýzu používaných metod výuky, s cílem identifikovat nejúčinnější techniky a způsoby výuky, které byly učiteli nejčastěji aplikovány a které byly mezi žáky nejoblíbenější. Zjištění těchto informací mělo pomoci pochopit, jak metody výuky ovlivňují zájem a angažovanost žáků.

Dalším klíčovým bodem bylo zjistit, zda je současný rozsah učiva etické výchovy na dané škole dostatečný, a zda by učitelé přivítali rozšíření této dotace, aby mohli hlouběji a efektivněji pokrývat všechny aspekty etiky potřebné pro komplexní morální a etické vzdělávání.

Informace pro tento výzkum byly získávány prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s učiteli, kteří se na výuce etické výchovy podíleli, a to za účelem získání přímých odpovědí na vytyčené otázky. Tyto rozhovory poskytly hluboký náhled do praktické realizace etické výchovy a jejího vlivu na žáky.

Výzkumný předpoklad u otázky č. 1 – „Jaká je Vaše pracovní pozice?“ byl, že všichni respondenti jsou pedagogové nebo mají pedagogické vzdělání pro základní školu, ačkoliv byly očekávány i jiné pracovní pozice u dvou respondentek. Tento předpoklad byl v zásadě potvrzen, protože většina respondentů, konkrétně 7 z 9 respondentů, skutečně zastávala pozice učitelů na prvním či druhém stupni základní školy a měli relevantní pedagogické vzdělání. Zvláštní pozornost zasluhuje pozice školní psycholožky, která mimo tradiční pedagogické role může mít důležitý vliv na provádění a interpretaci etické výchovy, zvláště v kontextu emočního a sociálního vývoje žáků. Tato role, stejně jako role výchovného poradce, zahrnuje specifické dovednosti a perspektivy, které mohou výrazně přispět k efektivní aplikaci a integraci etických principů ve školním prostředí.

Tento soubor odpovědí tedy potvrzuje výzkumný předpoklad a poskytuje důležitou základnu pro další zkoumání pedagogických přístupů a vzdělávacích potřeb v oblasti etické výchovy na zkoumané škole.

Otázka č. 2 – „Jak dlouho působíte na této škole?“ nesla předpoklad, že každý z dotazovaných pedagogů působí na škole minimálně 1 rok. Všechny tyto odpovědi nejenže potvrzují, ale dokonce přesahují výzkumný předpoklad, že každý z respondentů má na škole zkušenost alespoň jeden rok. Skutečně se ukazuje, že mnoho z nich má mnohaleté a hluboké zkušenosti v oblasti školství, což může být pro další analýzu výzkumu velmi užitečné, zvláště při hodnocení vlivu pedagogické praxe na kvalitu a přístupy k výuce etické výchovy.

U otázky č.3 – „Podílíte se na výuce etické výchovy na základní škole?“ došlo zcela k naplnění předpokladu. Všech 9 respondentů z 9 dotazovaných odpovědělo, že se buď přímo, anebo nepřímo podílí na výuce etické výchovy na základní škole. Tyto odpovědi potvrzují, že všichni respondenti mají nějakou formu zapojení do etické výchovy. Tento nálezný ukazuje, že etická výchova je integrována do školy různými způsoby a na různých úrovních.

Z otázky č.4 – „Prošla jste nějakým vzděláním nebo školením k etické výchově?“ dle uvedených odpovědí respondentů je patrné, že výzkumný předpoklad, že každý z respondentů prošel školením, které bylo na škole v roce 2016-2017 realizováno, není plně potvrzen. Ačkoliv někteří respondenti potvrdili účast na školení v tomto období, existují výjimky. Jeden respondent explicitně uvedl, že "neprošla" školením a místo toho vychází z dostupných metodik a pracovních listů. Další respondent také uvedl, že "neprošel" žádným vzděláním a vyjádřil lítost, že neměl příležitost se školení zúčastnit. Jeden respondent uvedl, že byl na mateřské dovolené v době hromadného školení a školením tedy neprošel. Školní psycholog uvedl, že se školení k Etické výchově nezúčastnil, jelikož to není jeho primární role, avšak má vzdělání z jiných relevantních oblastí. Z těchto důvodů je jasné, že předpoklad nebyl naplněn pro všechny respondenty.

Otázka č.5 – „Jak dlouho etickou výchovu vyučujete?“ nesla předpoklad, že každý z pedagogů má alespoň roční zkušenost s výukou. Většina respondentů vyhovuje požadavku minimálně jednoho roku výuky etické výchovy, což potvrzuje validitu výzkumného předpokladu. Pouze odpověď respondenta R8 je hraniční, a to z důvodu, že se jedná o školního psychologa. Daná problematika by mohla mít dopad na analýzu, pokud by se respondentů týkaly další specifické otázky vyžadující delší zkušenosti, avšak rozhovor neobsahoval žádné takové otázky, tudíž jeho validita nebyla narušena.

V následující otázce č. 6 – „V jakých ročnících jste vyučovala etickou výchovu a v jakých ročnících vyučujete etickou výchovu nyní?“ bylo zjištěno, že všechny odpovědi

odpovídají výzkumnému předpokladu, že respondenti prvního stupně vyučují etickou výchovu na prvním stupni a ti, co učí na druhém stupni, se podílí na výuce etické výchovy na druhém stupni. Odpovědi neobsahují žádné rozpory či odchylky od tohoto předpokladu, což potvrzuje validitu dat ve vztahu k dané otázce. Závěrem lze říct, že respondenti respektují rozdělení výuky etické výchovy podle stupňů, jak bylo očekáváno dle jejich pracovního umístění.

Odpovědi respondentů na otázku č.7 – „Jak se Vám daný předmět vyučuje?“ jsou v souladu s výzkumným předpokladem. Všichni respondenti vnímají etickou výchovu jako důležitý předmět, který přispívá k rozvoji komunikace a k posilování kolektivu ve třídě. I když někteří učitelé mohou mít určité výzvy s výukou tohoto předmětu, většina z nich má pozitivní postoj a vidí v něm mnoho přínosů.

Otázka č.8 – „Jaké metody ve výuce využíváte?“ byla zaměřena zcela na metody výuky. Odpovědi respondentů naznačují, že vyučující ve výuce etické výchovy skutečně používají širokou škálu metod, které odpovídají jejich pedagogickým přístupům a cílům výuky. Tyto metody zahrnují jak tradiční přístupy, jako jsou rozhovory a diskuse, tak i modernější techniky, jako jsou projektová metoda a využití moderních technologií. Většina respondentů zdůrazňuje flexibilitu ve volbě metod a snahu přizpůsobit výuku potřebám a zájmům žáků. Většina respondentů uvádí, že volba metod závisí na konkrétní situaci a potřebách žáků. Tudíž výzkumný předpoklad, že všichni dotazovaní respondenti používají zejména metody, s kterými se jim dobře pracuje a vidí v nich největší úspěšnost byl plně naplněn.

Odpovědi respondentů na dotaz č. 9 – „Jaké metody výuky patří mezi oblíbené?“ potvrzují, že vyučující mají své oblíbené metody, které aktivně využívají ve výuce etické výchovy. Tyto metody zahrnují především ty, které podporují aktivní zapojení žáků, interakci mezi nimi a umožňují jim projevit své názory a postoje. Tato odpověď je v souladu s výzkumným předpokladem, který předpokládal, že každý z respondentů má své oblíbené metody výuky. Respondenti uvádějí, že mezi oblíbené metody patří zejména inscenační techniky, zážitkové metody, hry a práce ve skupinách. Někteří vyučující zdůrazňují důležitost aktivního zapojení žáků do výuky a volbu metod, které umožňují žákům projevit se. Učitelé také zmiňují metodologie, které podporují diskusi a interakci mezi žáky, jako jsou rozhovory, diskuse a situační hry.

U otázky č. 10 – „Stihla jste během roku probrat veškeré učivo z tematického plánu?“ bylo předpokládáno, že všichni respondenti během celého školního roku zvládli projít všechno učivo, které tematické plány obsahují. Učitelé vyjadřují, že díky dobře propracovaným tematickým plánům mají možnost stíhat veškeré učivo. Někteří učitelé zdůrazňují, že i přesto, že stíhají probrat veškeré učivo, některá témata probírají podrobněji než jiná. Další učitelé

potvrzují, že stíhají probrat veškeré učivo díky flexibilitě ve výuce a možnosti věnovat více času náročnějším tématům. Několik respondentů však uvádí, že během krizových období, jako byla kovidová pandemie, bylo obtížnější stíhat veškeré učivo, a to zejména při výuce online. Většina respondentů potvrzuje, že stíhá probrat veškeré učivo dle tematických plánů, což odpovídá výzkumnému předpokladu.

K plnohodnotnému naplnění předpokladu došlo u otázky č. 11 – „Vidíte nějaké změny v komunikaci a chování mezi žáky?“ Všichni respondenti pozorují pozitivní změny v chování žáků po absolvování hodin etické výchovy, což potvrzuje výzkumný předpoklad. Žáci jsou otevřenější, respektují se navzájem, lépe vyjadřují své pocity a jsou schopni řešit konflikty. Tato zjištění naznačují, že etická výchova má pozitivní vliv na rozvoj komunikace a chování žáků.

Z výsledků odpovědí respondentů na výzkumnou otázku týkající se dopadu etické výchovy na žáky, konkrétně otázka č. 12 – „Myslíte si, že má etická výchova na žáky nějaký dopad i mimo školní půdu?“ vyplývá pozoruhodná konzistence v pozitivních změnách v chování a komunikaci. Respondenti shodně uvádějí, že prostřednictvím etické výchovy si žáci lépe uvědomují správnost svého chování, jsou otevřenější v projevu svých názorů a schopni konstruktivně řešit konflikty. Tato zlepšení ve vnímání a interakci s ostatními jsou důležitými znaky zdravého sociálního rozvoje a naznačují, že etická výchova má významný dopad na žáky. Významným zjištěním je také potvrzení, že i introvertní žáci, kteří se tradičně nemusí tolik projevat, získávají sebevědomí a dovednosti potřebné pro řešení problémů a konfliktů. Toto zjištění podporuje názor, že prostřednictvím etické výchovy jsou žákům poskytovány dovednosti, které jsou klíčové pro jejich osobní rozvoj a úspěch. Závěrem lze konstatovat, že etická výchova nejenže ovlivňuje chování a komunikaci žáků ve školním prostředí, ale má také potenciál rozvíjet dovednosti a hodnoty, které mají pozitivní dopad i mimo školní areál. Tato zjištění podporují důležitost a potřebu integrovat etickou výchovu do vzdělávacího systému jako prostředek k podpoře zdravého osobnostního a sociálního rozvoje u žáků na základní škole.

Z odpovědí respondentů na otázku č.13 – „Dostáváte zpětnou vazbu od žáků nebo rodičů? (např.: dítě doma lépe komunikuje, vyjadřuje své pocity,..)“ týkající se zpětné vazby od žáků a rodičů vyplývá, že kontakt s rodiči je v malé vesnické škole častý, což umožňuje častější zpětnou vazbu. Někteří učitelé uvádějí pozitivní zpětnou vazbu od rodičů, kteří pozorují změny ve chování svých dětí po absolvování hodin etické výchovy. Tato zpětná vazba naznačuje, že výuka etické výchovy má pozitivní dopad nejen ve školním prostředí, ale i mimo něj. Další pedagogové zmiňují zlepšení komunikace a otevřenost žáků ve vyjadřování svých

emocí a názorů. To svědčí o tom, že prostřednictvím etické výchovy se žáci naučili efektivněji komunikovat a lépe porozumět svým emocím a pocitům. Nicméně někteří uvádějí, že zpětná vazba od rodičů je spíše řídká. Tato situace může být způsobena různými faktory, jako je například nedostatek příležitostí k setkání s rodiči nebo nedostatečné využívání možností komunikace ze strany rodičů. Celkově lze konstatovat, že i přes rozdíly v míře poskytované zpětné vazby od rodičů se zdá, že etická výchova má potenciál pozitivně ovlivnit chování, komunikaci a vnímání žáků i mimo školní prostředí. Z čehož vyplývá, že došlo k plnohodnotnému naplnění výzkumného předpokladu.

Z odpovědí pedagogů na otázku č. 14 – „Vidíte v etické výchově potenciál vzhledem k dnešní době?“ ohledně potenciálu etické výchovy vyplývá, že všichni z nich souhlasí s předpokladem, že vyučování tohoto předmětu má v současné době velký význam a smysl. Tento názor je v souladu s výzkumným předpokladem, že respondenti vidí potenciál v etické výchově. Mnoho respondentů zdůraznilo důležitost etické výchovy v kontextu dnešní doby, kdy je na děti kladen větší důraz na rozvoj emocionální inteligence, empatie a komunikace. Učitelé také vnímají etickou výchovu jako prostředek k formování mravních a charakterových vlastností, což přispívá k psychickému zdraví žáků. Několik odpovědí také reflektovalo specifické požadavky na integraci etické výchovy do školního kurikula, jako je například potřeba zvýšení časové dotace, nebo lepší integrace s občanskou výchovou a výchovou ke zdraví na druhém stupni základních škol, aby se předešlo duplikaci témat a zachoval zájem žáků. Celkově lze konstatovat, že odpovědi pedagogů potvrzují výzkumný předpoklad, že učitelé považují etickou výchovu za důležitou a smysluplnou, a to zejména ve světle současných sociálních a emocionálních výzev, se kterými se děti setkávají.

Komparace odpovědí pedagogů na otázku č.15 – „Rozšířila byste časovou dotaci etické výchovy?“ ukazuje, že jejich názory jsou rozdělené a komplexnější, než předpokládal původní výzkumný předpoklad. Tento předpoklad naznačoval, že i když pedagogové vidí smysl v etické výchově, nebudou nakloněni k jejímu rozšíření. Někteří pedagogové argumentují pro rozšíření časové dotace na dva týdenní hodiny, zdůrazňující potřebu hlubšího a intenzivnějšího zaměření na etickou výchovu vzhledem k současným sociálním a emocionálním výzvám, kterým čelí žáci. Tito učitelé vnímají etickou výchovu jako klíčovou pro rozvoj emocionální inteligence a sociálních dovedností, což může přispět k lepšímu psychickému zdraví a mezilidským vztahům žáků. Naopak jiná skupina pedagogů považuje současnou časovou dotaci za adekvátní. Poukazují na to, že existující hodiny etické výchovy jsou doplněny dalšími aktivitami, jako jsou semináře s psychologem, a zdůrazňují také riziko přetížení žáků dalšími hodinami. Tato rozdělenost názorů naznačuje, že přístup k etické výchově a jejímu rozsahu by měl být

přizpůsoben specifickým potřebám a kontextům jednotlivých škol. Rozhodnutí o rozšíření časové dotace by nemělo být univerzální, ale mělo by reflektovat jak potřeby žáků, tak kapacity a zdroje škol.

Odpovědi pedagogů na otázku č.16 – „Chybí Vám nějaký obsah učiva, který byste do etické výchovy zahrnula?“ jsou převážně v souladu s výzkumným předpokladem, který naznačuje, že respondenti považují obsah učiva za dostatečný. Většina učitelů vyjádřila spokojenost s aktuálním rozsahem a obsahem etické výchovy a nevnímá potřebu jakéhokoliv doplnění. Někteří pedagogové zdůraznili, že obsah mohou podle potřeby sami rozšiřovat, což ukazuje na určitou flexibilitu v přístupu k výuce. Jen jeden z respondentů připustil možnost zahrnutí témat souvisejících se sociálními sítěmi a umělou inteligencí, což naznačuje, že by mohlo být přínosné zvážit zařazení novějších a aktuálně relevantních témat, aby etická výchova zůstala v kroku s dynamicky se vyvíjejícím společenským a technologickým prostředím. Tento názor nicméně zůstává v menšině ve srovnání s ostatními odpověďmi. Celkově lze tedy říct, že výzkumný předpoklad byl většinou potvrzen, ale zároveň existuje prostor pro další diskusi o potenciálním rozšíření učiva o témata, která reflektují současné společenské změny a výzvy.

6.3 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Šetření mělo za cíl zjistit názory pedagogů na různé otázky týkající se etické výchovy a porovnat je s předpoklady, které naznačovaly určité očekávání v jejich odpovědích. Celkově lze říct, že šetření potvrdilo některé předpoklady a ukázalo rozmanitost názorů pedagogů na etickou výchovu a její účinnost. Zároveň naznačilo potenciál etické výchovy v podpoře pozitivních změn ve chování žáků a rozvoji jejich sociálních dovedností, i když existují rozdíly v tom, jak jsou tyto změny vnímány mezi pedagogy.

První otázka zjišťovala pracovní pozici respondentů s předpokladem, že většina z nich bude učiteli základní školy, a tento předpoklad se potvrdil. Zvláštní pozornost byla věnována pozici školní psycholožky a výchovného poradce, jejichž role přináší specifické perspektivy k etické výchově. Druhá otázka zkoumala dobu působení respondentů na škole s předpokladem minimálně jednoho roku, což bylo překonáno, jelikož většina měla mnohaleté zkušenosti. Třetí otázka se týkala zapojení respondentů do výuky etické výchovy, což se potvrdilo u všech respondentů. Čtvrtá otázka zkoumala účast respondentů na školení k etické výchově, ale předpoklad nebyl splněn pro všechny, což naznačuje rozdíly v jejich proškolenosti. Pátá otázka se zabývala délkou výuky etické výchovy, a většina respondentů měla alespoň roční zkušenost, kromě jednoho školního psychologa, který avšak není přímo pedagogem. Šestá otázka

zkoumala, v jakých ročnících respondenti vyučovali a vyučují etickou výchovu. Všechny odpovědi odpovídaly předpokladu, že pedagogové prvního stupně vyučují na prvním stupni a ti druhého stupně na druhém, což potvrzuje respektování rozdělení výuky podle stupňů. Sedmá otázka se týkala postojů k výuce etické výchovy, které byly v souladu s předpokladem, že pedagogové ji vnímají jako důležitý předmět s mnoha přínosy. Osmá otázka zkoumala používané metody ve výuce, které odpovídají pedagogickým cílům a přístupům, přičemž většina zdůraznila flexibilitu ve volbě metod. Devátá otázka se zaměřila na oblíbené metody výuky, které aktivně zapojují žáky a umožňují jim projevit své názory, což odpovídalo očekávání, že každý učitel má své oblíbené metody. Desátá otázka zkoumala, zda učitelé stíhají probrat veškeré učivo z tematických plánů, což všichni potvrdili, přestože některá témata mohou být probírána podrobněji než jiná, a výjimky se objevily zejména v době krizových situací, jako byla pandemie COVID-19. V otázce č. 11 bylo zjištěno, že všichni respondenti pozorují pozitivní změny v chování žáků po absolvování hodin etické výchovy, což potvrzuje výzkumný předpoklad. Odpovědi na otázku č. 12, týkající se dopadu etické výchovy mimo školní prostředí, naznačují, že výuka má pozitivní vliv na žáky i mimo školu, což je v souladu s předpokladem. Otázka č. 13 se zabývala zpětnou vazbou od žáků a rodičů, kde převažovaly pozitivní ohlasy, což odpovídá výzkumnému předpokladu. V otázce č. 14 byl potvrzen předpoklad, že pedagogové vidí v etické výchově potenciál vzhledem k současné době. Nicméně, v otázce č. 15 se ukázalo, že názory na rozšíření časové dotace etické výchovy jsou rozdělené, což je komplexnější situace, než se předpokládalo. Nakonec, otázka č. 16 potvrdila, že většina pedagogů je spokojena s aktuálním rozsahem a obsahem etické výchovy, i když existuje menšinový názor na možné zařazení nových témat.

Celkově lze tedy konstatovat, že většina výzkumných předpokladů byla potvrzena, přičemž některé otázky vyvolaly komplexnější a variabilnější odpovědi, než se očekávalo. Provedené šetření poskytlo důležité poznatky o stavu a efektivitě etické výchovy na základní škole. Přineslo potvrzení očekávaných předpokladů, jako je široká účast pedagogů ve výuce etické výchovy a pozitivní vnímání tohoto předmětu jako důležitého a smysluplného pro rozvoj žáků. Dále se ukázalo, že etická výchova má pozitivní vliv na chování a komunikaci žáků nejen ve školním prostředí, ale i mimo něj, což naznačuje její potenciál přinášet přínosy do života žáků i jejich rodin.

Nicméně, šetření také odhalilo určité rozdíly a komplexity ve vnímání a praktikování etické výchovy. Například názory na rozšíření časové dotace etické výchovy byly rozdílné, což naznačuje potřebu individuálního přístupu k tomuto tématu a zohlednění konkrétních potřeb a kontextů jednotlivých škol.

Celkově lze říct, že šetření přineslo ucelený pohled na stav etické výchovy na základní škole a poskytlo základ pro další diskusi a rozvoj v této oblasti. Jeho výsledky mohou být využity pro formulaci a implementaci efektivních strategií podpory osobnostního a sociálního rozvoje žáků prostřednictvím etické výchovy.

ZÁVĚR

Závěr této diplomové práce na téma etické výchovy na základní škole v Dubu nad Moravou potvrzuje naplnění stanovených cílů a poskytuje důležité poznatky a doporučení pro další rozvoj této klíčové vzdělávací oblasti.

Význam etické výchovy v moderním vzdělávání neustále roste, především díky rostoucí potřebě formovat odpovědné a eticky uvědomělé občany, schopné čelit výzvám současného světa. V době, kdy jsou společenské a kulturní normy neustále redefinovány a kritizovány, nabízí etická výchova prostor pro diskusi, reflexi a kultivaci hlubšího porozumění společenských hodnot a osobní integrity. Diplomová práce zaměřená na analýzu etické výchovy na základní škole v Dubu nad Moravou reflektuje tyto trendy a přináší konkrétní pohled na implementaci etických principů v praxi.

Implementace etické výchovy do Školního vzdělávacího programu ZŠ Dub nad Moravou, zahájená v roce 2016, představuje významný krok k posílení morálního a sociálního rozvoje žáků. Projekt "Lepší vztahy ve škole – krok k lepšímu životu" inicioval řadu aktivit zaměřených na integraci etické výchovy, včetně adaptačních kurzů, školení pro pedagogy a nákupu vzdělávacích materiálů, což bylo podpořeno dotací. Tento přístup vedl k významnému zlepšení vztahů mezi žáky a pedagogy a položil základy pro etické chování ve školním prostředí.

Od školního roku 2018/2019 byla etická výchova zařazena do učebních plánů jak na prvním, tak i na druhém stupni základní školy. Vzdělávací semináře na téma prevence sociálně patologických jevů přispívají k osvětě a prevenci problémů jako kyberšikana a závislosti na internetu. Škola implementovala také program "Druhý krok", zaměřený na prevenci šikanování a podporu sociálně-emočního rozvoje žáků. Tato iniciativa poskytuje důležitou platformu pro rozvoj empatie a efektivní komunikace mezi žáky.

Celkově implementace etické výchovy v ZŠ Dub nad Moravou představuje modelový příklad úspěšné integrace morálních a etických principů do vzdělávacího procesu, který může sloužit jako inspirace pro další vzdělávací instituce. Teoretická část práce definuje etiku jako disciplínu a představuje různé druhy etiky – deskriptivní, normativní, metaetiku a aplikovanou etiku. Podává také historický přehled vývoje etické výchovy, zkoumá její současný stav a argumentuje pro její začlenění do vzdělávacího procesu. Zvláštní pozornost je věnována etické výchově na vybrané základní škole, jejíž studium poskytuje přehled o specifických aspektech a výzvách, které škola čelí.

Praktická část práce se zaměřuje na konkrétní cíle: zkoumání pedagogických znalostí a dovedností potřebných pro kvalitní výuku etické výchovy, posouzení dopadů etické výchovy na žáky a zjištění, jak metody výuky ovlivňují jejich chápání etických principů a rozhodování. Dále se práce snaží zjistit, zda je stávající rozsah učiva dostatečný, nebo zda by bylo vhodné zvážit jeho rozšíření a zvýšení časové dotace pro tento předmět. Pro získání odpovědí na tyto otázky byly využity polostrukturované rozhovory s pedagogy, které poskytují hlubší vhled do praktické realizace etické výchovy a jejího vlivu na žáky.

Celkově se dá říct, že většina výzkumných předpokladů byla potvrzena, ačkoli některé otázky přinesly složitější a různorodější odpovědi, než se původně očekávalo. Provedený výzkum poskytl důležité poznatky o stavu a účinnosti etické výchovy na základní škole. Potvrdil očekávané předpoklady, například že mnoho pedagogů se aktivně podílí na výuce etické výchovy a že tento předmět je vnímán jako důležitý a smysluplný pro rozvoj žáků. Ukázalo se také, že etická výchova pozitivně ovlivňuje chování a komunikaci žáků nejen ve škole, ale i mimo ni, což naznačuje, že může mít přínosy i pro jejich rodiny.

Nicméně výzkum také odhalil některé rozdíly a složitosti ve vnímání a praktickém provádění etické výchovy. Například názory na zvýšení časové dotace pro tento předmět byly různorodé, což naznačuje, že je třeba k tomuto tématu přistupovat individuálně a zohledňovat specifické potřeby a kontexty jednotlivých škol. Celkově lze konstatovat, že výzkum poskytl komplexní pohled na stav etické výchovy na základní škole a nabídl základ pro další diskusi a rozvoj této oblasti. Výsledky mohou být využity k formulaci a zavedení účinných strategií pro podporu osobnostního a sociálního rozvoje žáků prostřednictvím etické výchovy.

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje

ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-030-6.

ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-111-3.

ČÁP, Jan a MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-807-3672-737.

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: [příručka pro učitele]*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-063-4.

GOGOLOVÁ, Darina. O prelínání sa modelu integrovaného tematického vyučovania s projektom etickej výchovy. *Pedagogické spektrum*. 2004, roč. 2004, č. 1-2/2004, s. 7-18. ISSN 1335-5589.

HILPERT, Konrad. *Základní otázky křesťanské etiky*. Přeložil Lucie KOLÁŘOVÁ. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2017. ISBN 978-80-7325-442-1.

HUBÁLEK, Tomáš. *Vývoj občanského vzdělávání a etické výchovy v českých zemích*. *Erudica*. Praha: Epoque, 2017. ISBN 978-80-7557-110-6.

LENCZ, Ladislav. *Etická výchova pre cirkevné školy. 1. časť*. Bratislava: Metodické centrum, 1997. ISBN 80-8052-0100.

LEVIN, G., B., TRICKETT, E., J., HESS, R., E. (eds.). *Ethical implications of primary prevention*. New York: Haworth Press, 1990. ISBN 1560240199 9781560240198.

MUCHOVÁ, Ludmila. *Morální výchova v nemorální společnosti?* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015. ISBN 978-80-7325-386-8.

OLIVAR, Roberto Roche. *Etická výchova: Učeb.texty pre vyučovanie predmetu ... na zákl.a stred.školách*. Bratislava: Orbis pictus istropolitana, 1992. ISBN 80-7158-001-5.

PELCOVÁ, N. O smyslu výchovy a vzdělávání pro rozvoj člověka. In: PELCOVÁ, N., HOGENOVÁ, A. et al. *Smysl, cíl a účel ve výchově, umění a sportu*. Praha: PedF-UK, 2012. ISBN 978-80-7290-605-5.

PIŤHA, Petr. *Výchova, naděje společnosti*. České Budějovice: Poustevník v nakl. Studio Gabreta, 2006. ISBN 80-8661018-7.

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-807-3676-476.

PŘÍKASKÝ, Jiljí Vladimír. *Učebnice základů etiky*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-505-5.

SOKOL, Jan a PINC, Zdeněk. *Antropologie a etika*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-372-5.

SOKOL, Jan. *Etika a život: pokus o praktickou filosofii*. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-063-3.

SŮVA, J. Telos mravní výchovy postmoderního ducha. In: PELCOVÁ, N., HOGENOVÁ, A. a kol. *Smysl, cíl a účel ve výchově, umění a sportu*. Praha: PedF-UK, 2012. ISBN 978-80-7290605-5.

SVOBODA HOFERKOVÁ, Stanislava a PELCÁK, Stanislav. *Budoucí časová perspektiva pubescenta. Recenzované monografie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-630-8.

THOMPSON, Mel. *Přehled etiky. Filozofie (Portál)*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-806-6.

VACEK, P. Jak ve škole rozvíjet charakter žáků? (Program výchovy charakteru). In: VACEK, P., ŠVARCOVÁ, E. (eds.). *Profesní etika pedagogů a mravní výchova žáků*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-343-3.

VOLNÝ, Vladislav. *Etická dilemata a školní praxe*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-055-1.

VYVOZILOVÁ, Zdislava. *Didaktika etiky*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-054-4.

Elektronické zdroje

Česká školní inspekce: *Tematická zpráva – Etická výchova v předškolním, základním a středním vzdělávání*. Praha: Česká školní inspekce, 2016. Dostupné také z: <https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Tematicke-zpravy/Tematicka-zprava-%E2%80%93-Eticka-vychova-v-predskolnim,-z>

ETICKÉ FÓRUM ČESKÉ REPUBLIKY. *Co je Etická výchova?* Online. Etické fórum České republiky. Dostupné z: <https://www.etickeforum.cz/eticka-vychova/>. [cit. 2024-06-12].

Etická výchova. Online. NPI. Metodický portál RVP.CZ. 2008. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/g/2510/ETICKA-VYCHOVA.html>. [cit. 2024-06-12].

PALOVÁ, Kateřina; SMÉKALOVÁ, Eleanora; FAASTOVÁ, Dagmar a CHOBOTSKÁ, Tereza. *Program Druhý krok jako podpora rozvoje tvořivosti a sebepojetí dětí mladšího školního věku*. Online. University of Ostrava, 2017. Dostupné z: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfindmkaj/https://psychkont.osu.cz/fulltext/2017/2017_2_3_Palova.pdf. [cit. 2024-06-11].

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Online. Praha: MŠMT, 2023. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>. [cit. 2024-06-11].

Školní vzdělávací program – Škola otevřená všem. Online. Dub nad Moravou, 2021. Dostupné z: <https://www.skoladub.cz/zakladni-skola/dokumenty/>. [cit. 2024-06-11].

RAŠKOVÁ, Miluše. Etická výchova – důležitá součást výchovy žáka mladšího školního věku. In: MŠMT ČR [online]. 2009. [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/zakladni/MR_vystoupeni_docRaskova.doc

ZŠ a MŠ Dub nad Moravou: Výroční zpráva 2016-2017. Dub nad Moravou: ZŠ a MŠ Dub nad Moravou, 2017. Dostupné také z: <https://www.skoladub.cz/zakladni-skola/vyrocnizpravy/>

ZŠ a MŠ Dub nad Moravou: Výroční zpráva 2017-2018. Dub nad Moravou: ZŠ a MŠ Dub nad Moravou, 2018. Dostupné také z: <https://www.skoladub.cz/zakladni-skola/vyrocnizpravy/>

ZŠ a MŠ Dub nad Moravou: Výroční zpráva 2018-2019. Dub nad Moravou: ZŠ a MŠ Dub nad Moravou, 2019. Dostupné také z: <https://www.skoladub.cz/zakladni-skola/vyrocnizpravy/>

ZŠ a MŠ Dub nad Moravou: Výroční zpráva 2019-2020. Dub nad Moravou: ZŠ a MŠ Dub nad Moravou, 2020. Dostupné také z: <https://www.skoladub.cz/zakladni-skola/vyrocnizpravy/>

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Michaela Bogarová
Katedra nebo ústav:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Tomáš Hubálek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název závěrečné práce:	Etická výchova na základní škole v Dubu nad Moravou
Název závěrečné práce v angličtině:	Ethical education at primary school Dub nad Moravou
Anotace závěrečné práce:	Diplomová práce se zaměřuje na problematiku předmětu Etické výchovy na základní škole, konkrétně v Dubu nad Moravou. Teoretická část zahrnuje vymezení etiky jako společenskovední disciplíny, vývoj Etické výchovy na české škole a její vymezení podle RVP ZV a také současně úlohu a smysl etické výchovy ve vzdělávání. Praktická část zahrnuje výzkumné šetření v podobě rozhovoru s pedagogy na vybrané základní škole a následně analýzu a komparaci výsledků výzkumného šetření.
Klíčová slova:	Etika, etická výchova, RVP ZV, rozhovor, komparace
Anotace v angličtině	The diploma thesis focuses on Ethical Education at primary school, specifically in Dub nad Moravou. The theoretical part includes the definition of ethics as a social science discipline, the development of Ethics Education in Czech schools and its definition according to the RVP ZV, as well as the role and meaning of ethical education in general education. The practical part includes a research investigation in the form of an interview with lecturers at a selected primary school, followed by an analysis and comparison of the results of the research investigation.
Klíčová slova v angličtině	Ethics, ethical education, RVP ZV, interview, comparison
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	66
Jazyk práce:	Čeština